

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma / sosionomi

Anne Suur-Uski

KASVATUSKUMPPANUUS ENNEN PÄIVÄHOIDON ALOITTAMISTA

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

SUUR-USKI ANNE

Kasvatuskumppanuus ennen päivähoiton aloittamista

Opinnäytetyö

42 sivua + 5 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Virve Remes

Toimeksiantaja

Otsonkallion päiväkotiki / Kotkan kaupunki

Syyskuu 2012

Avainsanat

kasvatuskumppanuus, kiintymyssuhde, lapsen kehitys, omahoitajuus

Opinnäytetyössä selvitettiin, millainen vaikutus kasvatuskumppanuuteen oli käytännössä, jossa lapsen kotiin tehtiin tutustumiskäynti ennen päivähoiton aloittamista, ja kuinka kyseinen käytäntö auttoi niin sanotussa nivelvaiheessa, eli päivähoitoon siirtymisessä. Teoriaosuudessa paneuduttiin kasvatuskumppanuuteen ja alle kolmevuotiaan lapsen kehitykseen, kiintymyssuhteeseen sekä omahoitajuuteen.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jossa aineistonkeruumenetelmänä käytettiin haastattelua. Osittain kyseessä oli myös toiminnallinen opinnäytetyö, jossa tutkittiin, onko Otsonkallion päiväkodilla tarvetta muuttaa heidän tämän hetkistä työkäytäntöään. Tutkimukseen osallistui neljä perhettä, joiden lapset aloittivat päivähoiton Otsonkallion päiväkodissa syksyllä 2012, sekä kaksi päiväkodin ammattihenkilöä, jotka suorittivat tutustumiskäynnit perheisiin.

Tutkimuksen tuloksista selviää, että niin vanhemmat kuin kasvattajatkin ovat tyytyväisiä siihen, että tutustumiskäynti tehdään. Kyseinen toimintamalli edesauttaa hyvän kasvatuskumppanuuden rakentumisessa, ja myös lapsen kynnys päivähoiton aloittamisessa madaltuu, sillä ensimmäisestä päivästä lähtien lapsella on päiväkodissa ainakin yksi ”tuttu” aikuinen, jonka hän on vähintään kerran aiemmin tavannut. Toisaalta sellaiset perheet, jotka olivat muuttaneet Kotkaan muualta, kaupungista, jossa kyseistä käytäntöä päiväkodissa jo toteutetaan, odottivat myös lapsen uudelta hoitopaikalta vastaavaa.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

SUUR-USKI ANNE

Educational Partnership before the Start of Day Care

Bachelor's Thesis

42 pages + 5 pages of appendices

Supervisor

Virve Remes, Senior Lecturer

Commissioned by

City of Kotka

September 2012

Keywords

educational partnership, attachment, child development,
primary nursing

The study aimed to find out how a new working practice, which consists of a visit to the child's home before the child starts attending day care, affected educational partnership and how it helped the child in transition to day care. The theoretical part focused on partnership and education, development of children under three years of age, as well as attachment and primary nursing.

Qualitative methods were used in the study. Data were collected by telephone and face to face interviews. The study also includes a functional part. The functional part of the thesis examined the need of kindergarten Otsonkallio to change the current working method. The study involved four families whose children started day care in Otsonkallio kindergarten in autumn 2012 and two Otsonkallio kindergarten's personnel who carried out home visits.

The main result of the study showed that the children's parents, and also the personnel were satisfied that home visits are made. Operational model helps in building a good educational partnership and the children find it easier to start in day care, where they have a familiar adult.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	PÄIVÄHOITOJÄRJESTEMÄN TAUSTAA	7
	2.1 Päivähoitojärjestelmän rakentuminen	7
	2.2 Päivähoidon ohjaus ja tuki yhteiskunnan tasolla	7
3	KASVATUSKUMPPANUUS	8
	3.1 Kasvatuskumppanuuden määritelmä	8
	3.2 Kasvatuskumppanuuden muodostuminen	10
	3.3 Vuorovaikutus yhteistyössä	11
	3.4 Tutustumiskäynti	11
	3.5 Lapsen vastaanotto	12
	3.6 Päivittäiset kohtaamiset	13
	3.7 Yhteiset keskustelut	14
	3.8 Vaikeiden asioiden puheeksiottaminen	14
	3.9 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet	15
	3.10 Lapsilähtöisyys kasvatuskumppanuudessa	17
4	KIINTYMYSSUHDE	18
	4.1 Kiintymyssuhteen merkitys	18
	4.2 Kiintymyssuhde siirtymävaiheessa	19
5	ALLE KOLMEVUOTIAAN KEHITYS	20
	5.1 Varhaiskehitys ja sen merkitys	20
	5.2 Alle kolmevuotiaan sosiaalinen kehitys	21
	5.3 Yksilölliset erot ja kehityskausiin liittyvät kehitystehtävät	22
	5.4 Turvallisuus ja luottamus	23
	5.5 Erovaihe	24
6	OMAHOITAJUUS	25
7	TUTKIMUS	26

7.1	Kunnallinen päiväkoti tutkimuskohteena	27
7.2	Kohdejoukko ja tutkimuksen rajaus	27
7.3	Tutkimusmenetelmät	28
7.4	Toiminnallisen prosessin vaiheet	29
7.5	Kasvattajien kokemuksia kuinka päivähoiton aloittavilla lapsilla meni	30
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET	32
8.1	Taustatiedot	32
8.2	Kasvatuskumppanuus	32
8.3	Kiintymyssuhde	35
8.4	Alle kolmevuotiaan kehitys	36
8.5	Omahoitajuus	37
8.6	Tulevaisuus	37
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	38
9.1	Hyvän kasvatuskumppanuuden muodostuminen	38
9.2	Kiintymyssuhteen merkitys päivähoiton aloituksessa	39
9.3	Alle kolmevuotiaan kehityksen huomioiminen	39
9.4	Omahoitajan rooli siirtymävaiheessa	40
10	POHDINTA	40
	LÄHTEET	43
	LIITTEET	
	Liite 1. Kyselylomake / perheille	
	Liite 2. Kyselylomake / henkilökunnalle	

1 JOHDANTO

Tämän hankkeistetun opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Kotkan kaupunki. Tutkimus on rajattu koskemaan Otsonkallion päiväkodin alle kolmevuotiaiden ryhmää ja siellä perheitä, joiden lapsen päivähoiton aloitus ajoittuu syksyyn 2012.

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, sillä hyvään kasvatuskumppanuuteen kuuluu olennaisena osana hyvä yhteistyö perheen kanssa. Kumppanuudella halutaan varmistua siitä, että päivähoiton työntekijät ammattilaisina toimivat lasten hyväksi tavoitellen vanhempien kanssa keskinäistä arvonantoa, luottamusta ja kunnioittavaa suhtautumista. Yhteistyölle asetetaan realistiset tavoitteet. (Kalliala 2012, 92–93.) Kumppanuuden rakentuminen on luontevaa aloittaa tutustumiskäynnistä, joka on monella muulla paikkakunnalla jo vakiintunut työkäytäntö (Kaskela & Kekkonen 2006, 41). Ajankohtaiseksi aiheen tekee myös opinnäytetyön kohteena olevan päiväkodin halu kehittää toimintojaan ja parantaa yhteistyötä perheiden kanssa.

Tässä opinnäytetyössä keskitytään tarkastelemaan ainoastaan Otsonkallion päiväkodin henkilökunnan syksyllä 2012 kokeilemaa työkäytännön muutosta ja sen tuomia kokemuksia. Vertailukohtana on aikaisempi, tähän asti toteutettu käytäntö, jossa kotikäyntejä ei ole tehty. Tarkoituksena on selvittää, auttaako kyseinen käytäntö hyvän kasvatuskumppanuuden rakentumisessa, sekä helpottaanko se lapsen kynnystä aloittaa päivähoitossa siten, että lapsella on ensimmäisestä päivästä lähtien ainakin yksi ”tuttu” aikuinen, jonka hän on aiemmin tavannut.

Opinnäytetyön keskeisinä käsitteinä ovat kasvatuskumppanuus, kiintymyssuhde, omahoitajuus ja alle kolmevuotiaan kehitys. Kasvatuskumppanuus pitää sisällään varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja vanhempien keskinäisen, sekä vastavuoroisen vuorovaikutuksen. Kasvatuskumppanuuteen liittyy olennaisesti lapsen kiintymyssuhteiden kannattelun näkökulma. Omahoitaja puolestaan vastaa arjen sujumisesta ja helpottaa lapsen ”pehmeää laskua” päivähoitoon. Päivähoiton aloitus muuttaa perheen ja lapsen tilannetta oleellisesti. Lapsen kehitys vaikuttaa ratkaisevasti siihen, kuinka lapsi kokee uuden elämäntilanteen muutoksen ja mitä asioita tulee huomioida.

Opinnäytetyö toteutetaan kvalitatiivisena, eli laadullisena kyselytutkimuksena, jonka tutkimustavaksi on valittu avoin haastattelu. Haastateltavien kohdejoukoksi on valittu kaikki ne perheet, joiden alle kolmevuotias lapsi aloittaa opinnäytetyön kohteena ole-

vassa päiväkodissa elokuussa 2012 ja joiden osalta tutustumiskäynti on toteutettu, sekä kaksi päiväkodin ammattihenkilöä, jotka suorittivat tutustumiskäynnit. Kohdejoukkoon kuuluvien perheiden määrä on viisi, joista haastatteluun osallistui neljä. Osittain kyseessä on myös toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnalliseksi työn tekee työelämän kehittämistyö (ammattillisen arjen teko), jolla tavoitellaan käytännön toiminnan kehittämistä ammatillisessa arjessa.

2 PÄIVÄHOITOJÄRJESTEMÄN TAUSTAA

2.1 Päivähoitojärjestelmän rakentuminen

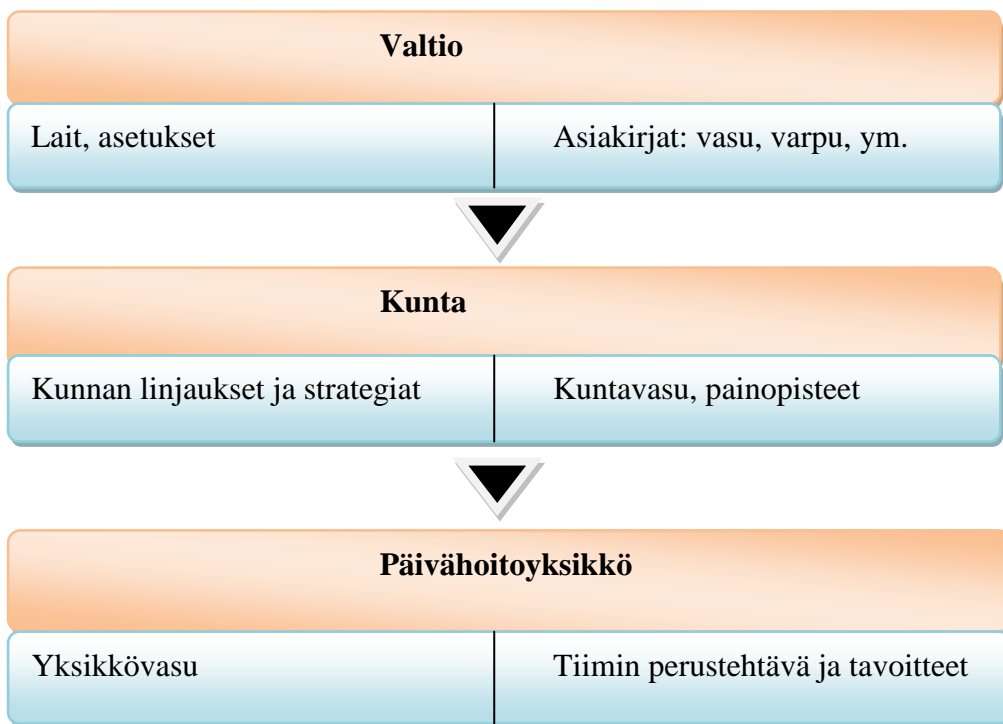
Aiemmin alle kolmevuotiaat hoidettiin pääasiassa kotona. Nykyisen kaltaiselle päivähoitojärjestelmälle luotiin pohja vuoden 1973 päivähoitolain myötä. Päivähoito laajeni 1970- ja 1980-luvuilla, jolloin painotus oli puolipäivähoitoon. Kokopäiväiseen hoitoon pääsi tällöin sosiaalisin perustein, jota oli esimerkiksi yksinhuoltajuus ja pienituloisuus. Kahden tavallisen työssäkävyn vanhemman perheen ongelma oli, että lasta ei saanut kokopäiväiseen hoitoon. Tilanne korjattiin vuonna 1990, kun aiempaa päivähoitolakia täydennettiin siten, että alle kolmevuotiaat saivat subjektiivisen päivähoito-oikeuden. Vuoden 1996 jälkeen subjektiivinen päivähoito-oikeus on koskenut kaikkia alle kouluikäisiä. (Petäjaniemi & Pokki 2010, 7.)

Vuonna 2010 päivähoidossa olevien lasten määrä oli noin 223 000, joista 92 prosenttia oli kunnallisessa päivähoidossa. Näistä kunnallisessa päivähoidossa olleista lapsista 72 prosenttia hoidettiin päiväkodeissa. Ikäryhmittäin päivähoidossa olevien lasten määrä 1–3-vuotiaiden osalta vuonna 2010 oli seuraava: yksivuotiaista lapsista päivähoidossa oli noin 30 prosenttia, kaksivuotiaista noin 51 prosenttia ja kolmevuotiaista noin 68 prosenttia. (Säkinen & Kuoppala 2010.)

2.2 Päivähoidon ohjaus ja tuki yhteiskunnan tasolla

Yksi merkittävä elämänmuutos lapselle on päivähoitoon siirtyminen. Lähtökohtana on että siirtymä ymmärretään vastavuoroisena lapsen ja kasvuympäristöjen muutos- ja sopeutumisprosesseina, joita yhteiskunnan tasolla ohjaavat ja tukevat päivähoitolaki ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (Hujala & Turja 2011, 77.) Päivähoitolain mukaan päivähoidon tavoitteena on *”tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasa-*

painoista kehitystä” sekä ”omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö.” Lisäksi päivähoiton tulee *”edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta.”* (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet puolestaan ohjaavat varhaiskasvatuksen valtakunnallista sisältöä ja sen tavoitteena on lapsen hyvinvointi, kasvu ja oppiminen. Lisäksi tavoitteena on koko maan yhdenvertainen varhaiskasvatuksen toteutus, sisällöllinen kehitys ja laadun kehittäminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2006, 7.) Varhaiskasvatuksen ohjauksen tasot on esitelty tarkemmin kuvassa 1.

Kuva 1. Varhaiskasvatuksen ohjauksen tasot (Mikkola & Nivalainen 2009, 12)

3 KASVATUSKUMPPANUUS

3.1 Kasvatuskumppanuuden määritelmä

Eri aikakausina kasvatuksen ammattilaisten ja vanhempien vuorovaikutusta on tarkasteltu eri näkökulmista. Vuorovaikutuksen käsitteinä on käytetty yhteistyötä, mukanaoloa, tukemista ja nykyisin käytettävää kumppanuutta. Taustalla on erilaiset käsi-

tykset kasvatusyhteistyön luonteesta ja yhteistyön eri osapuolten vallasta ja asemasta. (Karila, Alasuutari, Hännikäinen Nummenmaa & Rausku-Puttonen 2006, 92.)

Tänä päivänä kasvatuskumppanuus pohjautuu ammattilaisten ja vanhempien yhteistyöhön, jossa yhteisenä intressinä on lapsen kasvu ja oppiminen. Kumppanuus merkitsee ennen kaikkea ammattilaisen vastuullisuutta vanhempia kohtaan sekä tasavertaisuutta vanhempien kanssa. (Karila ym. 2006, 92.) Kasvatuskumppanuuden onnistuminen edellyttää molempien osapuolten kunnioitusta sekä vastavuoroista ja sitoutunutta vuorovaikutusta henkilöstön ja vanhempien välillä (Karila ym. 2006, 93). Keskinäisenä tavoitteena ovat kunnioittava suhtautuminen, luottamus ja keskinäinen arvonnanto. Yhteistyölle on tärkeää perheiden todellisten tarpeiden kuuleminen. Perinteiseen, ainoastaan lapseen keskittyvään yhteistyöhön verrattuna kasvatuskumppanuudella pyritään koko perheen tukemiseen. (Kalliala 2012, 94–95.) Kasvatuskumppanuudessa halutaan vaikuttaa lapsen hyvinvointiin vanhempien kautta (Kalliala 2012, 97).

Kasvatuskumppanuus mielletään usein synonyymiksi yhteistyön kanssa. Kasvatuskumppanuus pitää sisällään kuitenkin paljon laajemman käsitteen. Se on kumppanuuteen liittyvän osaamisen kehittämistä, kumppanuuskulttuurin toimintayksiköiden rakentamista uudelta pohjalta, sekä vanhempien osallisuuden vahvistamista. Kasvatuskumppanuus on kaksisuuntaista tiedottamista, jonka perusideana on sellaisten viestintä- ja yhteistyötapojen etsiminen, jotka aktivoivat ja osallistavat vanhempia. Kysymys on ennen kaikkea pitkästä yhteisestä prosessista, tietynlaisesta suhteesta, jossa varhaiskasvatushenkilöstö ja vanhemmat sitoutuvat tietoisesti tukemaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 118.) Lapsen kehityksen kannalta vanhempien ja päivähoiton ammattilaisten hyvä vuorovaikutussuhde edesauttaa ehyen kasvuympäristön muodostumista ja tukee kumpaakin osapuolta lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa (Karila ym. 2006, 91).

Kasvatuskumppanuuden ollessa vastavuoroista tuleekin eteen kysymys, millä tavoin vanhemmat ovat valmiit kumppanuuteen. Kasvatuksen ammattilaisten ja vanhempien jaettu kasvatustehtävä näyttää ainakin vanhempien puheissa tulleen hyväksytyksi. (Karila ym. 2006, 94.) Toisaalta on ollut ikävä huomata, että kasvatuskumppanuus toimii huonoimmin juuri silloin, kun sitä tarvittaisiin eniten, eli tilanteissa, joissa vanhemmat ovat jättäneet tekemättä jotakin, mihin ammattilaisten tulisi puuttua lapsen

edun nimissä. Tällaisissa tapauksissa tasavertainen kasvatuskumppanuus ei aina toimi. Lastensuojelun tullessa kysymykseen Kalliala (2012, 95) toteaa: *”Kasvatuskumppanuuden illuusiosta on vielä enemmän haittaa. Ilman tunnetta ”kavereiden” pettämisestä on aivan tarpeeksi vaikeaa puolustaa lapsen etua, kun vanhemmilla on esimerkiksi vakava päihdeongelma.”*

3.2 Kasvatuskumppanuuden muodostuminen

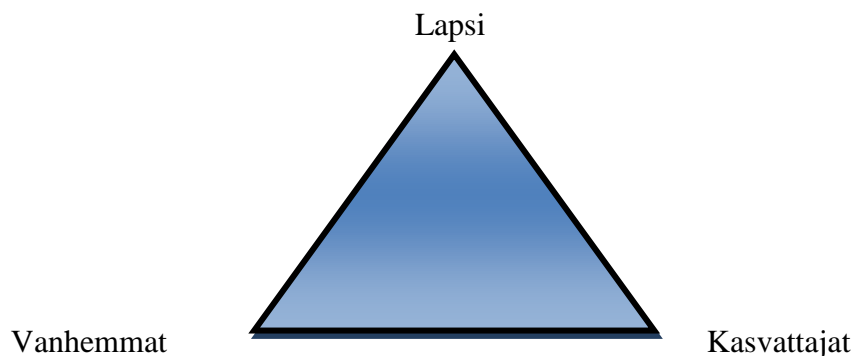
Toimiva vuorovaikutussuhde alkaa vanhempien ja ammattilaisten tutustumisella toisiinsa, jolloin kumpikin osapuoli rakentaa kuvaa siitä, voiko kumppaniin luottaa. Ydinhaasteena on päästä vuorovaikutukseen, jossa kumppanit tulkitaan omien tarkoituseriensä mukaisesti, eikä ylimalkaisesti tai niin, että ennakoasenteet vaikuttavat. Vanhemmat edustavat monenlaisia kulttuurisia lähtökohtia, ja tästä johtuen luottamuksen rakentuminen on moninaista. Tutkimusten mukaan vanhemmat nostavat esille luottamusta rakentavina tekijöinä erityisesti työntekijän innostuksen työstään ja aidon lapsesta välittämisen. (Karila ym. 2006, 97–98.)

Luottamus rakentuu myös arkisten kuulluksi tulemisen kokemusten kautta, joita vanhemmat tarvitsevat ennen syvemmän kumppanuuden syntymistä (Karila ym. 2006, 99). Vanhemmat kiinnittävät erityistä huomiota ammattilaisen yksilölliseen tapaan tehdä työtä ja suhtautumista lapseen. Tämän lisäksi vanhemmat arvioivat kokemustensa kautta koko tiimin toiminnan tasolla olevaa yhteistyösuhdetta, painottuen annettujen lupauksen toteutumiseen. Vanhempien luottamuksen ja arvostuksen saavuttamiseksi työtiimin tekojen ja sanojen tulee vastata toisiaan. Olennaista on myös oppia kumppanin tapa olla vuorovaikutuksessa. Tutustuminen ja vastavuoroisen luottamuksen rakentuminen vaatii aikaa ja riittävän määrän yhteisiä kohtaamisia. Näin opitaan kokemuksen kautta kumppanin tapa toimia ja luottamus syntyy. Usein ammattilaisten ja vanhempien kumppanuussuhteessa painottuu suhde äidin kanssa, sillä isän kanssa kohtaamiset ovat vähäisempiä. (Karila ym. 2006, 100–101.)

Lasten vanhempien mielestä merkittävimpinä hyvän kasvatuskumppanuuden ja yhteistyön mahdollistavina tekijöinä nousee esiin työntekijän persoonallisuus sekä kasvattajan ja vanhemman välinen luottamus. Vanhemmille on tärkeää, millainen työntekijä on ihmisenä, ja löytyykö yhteistä kieltä. Millaiset taidot työntekijällä on kohdata vanhempia, suhtautuminen heihin, sekä vanhemmille välittyvät asenteet. Ilman luottamusta yhteistyö on mahdotonta tai pelkkää muodollisuutta. (Koivunen 2009, 158.)

3.3 Vuorovaikutus yhteistyössä

Vanhempien kanssa tehtävää yhteistyön merkitystä tulee korostaa, sillä yhteistyössä tapahtuvalla vuorovaikutuksella on suuri yhteys lapsen, vanhemman ja kasvattajan kesken. Tärkeys korostuu etenkin lapsen hoitosuhteen alussa. Kasvattaja tarvitsee työssään niin omaa, kuin vanhempien asiantuntijuutta. Vanhemmat taas ovat oman lapsensa yksilökohtaisia asiantuntijoita, liittyen esimerkiksi lapsen luonteeseen, historiaan, tapoihin, tottumuksiin ja niin edelleen. Vanhemmilla on myös arvio oman lapsensa kehityksestä sekä kasvatustieteen menetelmien soveltuvuudesta, joita kasvattajalla ei hoitosuhteen alussa ole. Kasvattajan lasta koskeva spesifi asiantuntemus lisääntyy kuukausien ja vuosien myötä, samoin vanhempien yleinen asiantuntijuus voi lisääntyä heidän kohdatessa oman lapsensa ikäisiä lapsia hoitopaikassa. Koivunen (2009, 156) kuvaa yhteistyötä vuorovaikutuskolmiolla, jossa vanhempien ja työntekijöiden välisellä vuorovaikutuksella on vaikutus lapseen, lapsen ja työntekijöiden vuorovaikutussuhteella on vaikutus vanhempiin, sekä lapsen ja vanhempien välisellä vuorovaikutussuhteella on vaikutus työntekijöihin. (Koivunen 2009, 156–157.)

Kuva 2. Lapsen, vanhempien ja kasvattajien vuorovaikutuskolmio (Koivunen 2009, 156)

3.4 Tutustumiskäynti

Yhteinen kasvatuskumppanuus alkaa tutustumisesta. Siinä vaiheessa, kun perhe saa vahvistetun tiedon päivähoitopaikasta, heille ehdotetaan tutustumiskäyntiä. Tutustumiskäynti tapahtuu yleensä perheen kotona, mutta perheen toivomuksesta keskustelu voidaan käydä myös päiväkodissa tai muussa sopivassa paikassa. Tutustumiskäynnin tavoitteena on käydä keskustelu, jossa perheelle annetaan puheenvuoro ja mahdollisuus kertoa omista odotuksistaan sekä toiveistaan. Samalla työntekijä auttaa vanhem-

pia valmistamaan lasta päivähoidon aloittamiseen. Koti on vanhemmille tuttu tila, joka tarjoaa hyvät mahdollisuudet yhteiselle keskustelulle työntekijän kanssa. Toisaalta työntekijän kannalta tapaaminen luo ainutkertaisen tilaisuuden luoda kuulevaa ja luotamuksellista suhdetta perheeseen. Koska lapsen päivähoidon aloittaminen on vanhemmille uusi ja haastava tilanne, joka herättää monenlaisia toiveita, pelkoja ja odotuksia vanhemmissa, on hyvä että kasvattaja kuulee ja tulee niistä tietoiseksi tutustumiskäynnin aikana. On tärkeää, että vanhemmat pääsevät ilmaisemaan ja selkiinnyttämään omia tunteitaan, näin he kykenevät paremmin valmistelevaan myös lasta tulevaan muutokseen. Kotikäynnillä aikuisten kanssa luotu suhde kannattelee lasta, sekä samalla kerralla lapsen kanssa luotu ensikontakti tulevaan hoitajaan auttaa lasta sopeutumaan uuteen ympäristöön tulemisessa. Kotikäynnin yhteydessä kasvattaja voi havainnoida ja lisätä omaa tietämystään siitä, kuinka lapsi toimii kotiympäristössä, sekä yhdessä isän ja äidin kanssa. Tämä tuntuma ja tietämys on hyvä käyttää hyödyksi suhteen luomisessa lapsen ensimmäisten päivähoitoviikkojen aikana, jolloin lapsi ikävöi, itkee ja arastelee. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41–42.)

3.5 Lapsen vastaanotto

Päivähoidon aloitus ei koske ainoastaan lasta, vaan koko hänen perhettään. Päivähoidon aloitus muuttaa lapsen elämäntilannetta monella tavalla. Lapsi joutuu eroon vanhemmistaan, tulee osaksi lapsiryhmää, sekä hän rakentaa uusia suhteita päivähoidon aikuisiin. Kasvattajan tehtävä on auttaa lasta kestämään ero vanhemmista, sekä auttaa häntä luomaan suhde aluksi yhden kasvattajan ja myöhemmin lapsiryhmän muiden aikuisten kanssa. Lisäksi kasvattaja auttaa lasta liittymään muiden mukaan lapsiryhmään. Lapsen kannalta on tärkeää, että päivähoitoon siirtyminen tapahtuu asteittain. Järjestelyistä sovitaan vanhempien kanssa aloituskeskustelussa. Lapsen kotona tehty tutustumiskäynti helpottaa kasvattajaa, sillä hän tietää etukäteen, millainen lapsi on tulossa. Tutustumiskäynnillä kasvattaja on tehnyt omia havaintoja sekä vanhemmat ovat kertoneet lapsestaan. Toisaalta lapsi on saanut tutussa ympäristössä tutustua tulevaan hoitajaansa, joten hänen on helpompi rakentaa luottamusta. Kasvattajan tulee huomioida lapsen erokokemukseen liittyvät tunteet. Tunteista on hyvä keskustella lapsen kanssa, jos se on mahdollista. Lapselle on tärkeää myös lohdutus ja lähellä oleminen. Lapsen ikävää voidaan helpottaa esimerkiksi kotona tuodulla räsyllä, peitolla, lelulla, äidin huivilla. (Kaskela & Kekkonen 2006, 43–44.) Tällainen tunnelelu nk. siirtymäobjekti antaa lapselle turvallisuutta ja saa lapsen olon tuntumaan mukavammalta

(Woolfson 2003, 121). Lisäksi lapsen olotilaa voidaan helpottaa vanhemmista sekä sisaruksista otetuilla valokuvilla, joita lapsi voi katsella yhdessä kasvattajan kanssa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44). Vanhemmille on hyvä kertoa, kuinka lapsen päivä on hoidossa sujunut, esimerkiksi millaisissa tilanteissa on itkettänyt, kuinka on lohdutettu ja mikä on auttanut lasta (Kaskela & Kekkonen 2006, 43).

Saattaa mennä hyvinkin pitkä aika ennen kuin alle kolmevuotias lapsi, joka aloittaa päivähoiton ensimmäistä kertaa tottuu uuteen elämäntilanteeseen. Hoidon aloittamisen jälkeen lapsi saattaa itkeä hoitopaikassa monta viikkoa. Tilanne on lapselle emotionaalisesti erittäin kuormittava. Kuormitusta voidaan vähentää luomalla hoitoympäristöstä mahdollisimman turvallinen. Vaikka työntekijä ei voi koskaan korvata lapselle vanhempaa, hän voi silti olla hyvä turvallisuuden tuoja. Lapsen saamat keholliset kokemukset ovat lapsen kehityksen kannalta erittäin tärkeitä. Syli antaa lapselle turvaa sekä hellä silittäminen, hyväily ja taputtaminen viestivät lapselle aidosta välittämisestä ja huomiosta. (Koivunen 2009, 140.) Sylillä voidaan tukea pienen lapsen kasvua ja sillä on lasten psyykkisten häiriöiden ennaltaehkäisyn kannalta suuri myönteinen vaikutus. Turvattoman lapsen turvallisuutta voidaan näin lisätä ”syliturvaistamalla” lasta. (Koivunen 2009, 141.)

3.6 Päivittäiset kohtaamiset

Päivittäiset kuulumisten vaihdot lasta tuotaessa ja haettaessa ovat ensiarvoisen tärkeitä kasvatuskumppanuuden kehittymisen ja lujittumisen kannalta (Karila ym. 2006, 103). Luottamuksen saavuttamiseksi vanhempien ja ammattilaisten vuorovaikutussuhteeseen panostetaan yleensä lapsen hoitosuhteen alussa. Hyvän kasvatuskumppanuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, että alkuvaiheen jälkeen panostetaan myös vuorovaikutussuhteen kehittymiseen, lujittumiseen ja syventämiseen eli todelliseen jaettuun kasvatustehtävään, joka usein jää liian vähäiselle huomiolle. (Karila ym. 2006, 105.)

3.7 Yhteiset keskustelut

Kymen Sanomat lehti kirjoitti 14.6.2012 uutissivullaan päivähoidossa olevien kotkalaislasten vanhemmille vuonna 2012 tehdystä kyselystä, jossa selvitettiin vanhempien tyytyväisyyttä hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyvissä kysymyksissä. Hyvään yhteistyöhön pidettiin kuuluvana säännöllisesti pidettäviä vanhempainkeskusteluja, joissa käydään läpi lapsen taitojen kehittymistä. Eräs äiti kuvasi läheisiä välejä päiväkodin henkilökunnan kanssa vähän niin kuin ystävyysuhteena, jolloin mitään ei tarvitse aristella. Tiedottamisen osalta vanhemmat toivoivat kehittämistä, mikä tuntuikin olevan ”ikuisuusongelma.” (Tauru 2012, 7.)

Kaskela & Kekkonen (2006, 45) kuvaavat vanhempien kanssa käytäviä kasvatuskeskusteluja keskeisiksi kumppanuuden toteutumisen areenaksi. Paikaksi, jossa kumppanuussuhde syvenee, tai sillä on mahdollisuus myös estyä. Yleinen käytäntö on, että hoito- ja kasvatushenkilöstö käyvät vanhempien kanssa seikkaperäisen keskustelun lapsesta ja lapsen varhaiskasvatuksesta vähintään kerran vuodessa, mutta tarpeen mukaan myös useammin. Ensimmäinen keskustelu vanhempien kanssa käydään yleensä muutaman kuukauden kuluttua lapsen päivähoiton aloittamisen jälkeen. Useissa kunnissa kasvatuskeskustelut korvataan varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevilla keskusteluilla. Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle yhdessä vanhempien kanssa ja suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Keskusteluissa on tärkeää huomioida vanhempien näkemykset oman lapsensa asiantuntijoina sekä luoda vanhempien ja kasvattajien välille myönteinen ja kannustava ilmapiiri. (Kaskela & Kekkonen 2006, 45–46.)

3.8 Vaikeiden asioiden puheeksiottaminen

Joskus kasvattajat pelkäävät ottaa vanhempien kanssa puheeksi vaikeita asioita tai omaa havaitsemaansa huoltaan lapsesta, koska eivät tiedä, kuinka vanhemmat asiaan suhtautuvat (Koivunen 2009, 157). Kasvatuskumppanuudessa saavutetun luottamuksellisen suhteen rakennuttua on erityistä huomiota vaativien asioiden puheeksiottaminen helpompaa (Kaskela & Kekkonen 2006, 46; Koivunen 2009, 158). Työntekijöiden haasteena on vanhempien luottamuksen ylläpito ja vahvistaminen siten, että vanhemmat luottavat henkilökunnan kykyyn auttaa lasta ja perhettä (Kaskela & Kekkonen 2006, 46). Kasvatuskumppanuuden arvo onkin siinä, että on huojentavaa etsiä yhteistoiminnassa yhteistä ymmärrystä (Kaskela & Kekkonen 2006, 48). Erilaisten vai-

keiden asioiden suhteen ratkaisevaa on, kuinka ne esitetään, sekä ottaa asiat viivyttämättä esille. Yhteistyön onnistumisen kannalta merkityksellistä on työntekijän luontainen ja harjaantunut, sekä lisäksi opittu taito vanhempien kohtaamisessa. Toinen oleellinen asia yhteistyön onnistumiselle on työntekijän suhtautuminen vanhempiin, sekä vanhemmille välittyvät asenteet niin vanhempia, kuin lasta kohtaan. (Koivunen 2009, 158.)

3.9 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet

Kasvatuskumppanuus rakentuu periaatteille, joita ohjaavat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja henkilöstö sitoutuvat tietoisesti toimimaan lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen prosessien tukemiseksi. ”*Kasvatuskumppanuus edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista.*” Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät kasvattajien ammatillinen tieto ja vanhempien tietämys. Kumppanuus on kasvatusvastuun jakamista vanhempien ja päivähoiton kesken. Vastuu yhteistyöstä kuuluu päivähoidolle, mutta vanhemmilla on oikeus määritellä yhteistyön, sekä vapaaehtoisen kumppanuuden rajat. Koska vanhemmilla on pääasiallinen kasvatusoikeus ja -vastuu, roolien selkeyttäminen vanhempien ja kasvattajan välillä on tärkeää. (Koivunen 2009, 153–155.)

Kuuleminen on ennen kaikkea kuulluksi tulemista, ei niinkään taitoa, vaan paremmin suhdetta toiseen ihmiseen. Suhdetta, jossa asetutaan kuulemaan toista ihmistä: hänen asiaansa, ajatustansa ja puhetta. Se on eläytymistä, keskittymistä, läsnäoloa, aitoa kiinnostusta, empaattisuutta ja rehellisyyttä. Kuuntelemisen onnistumiseksi tarvitaan kuuntelijan luoma turvallinen ja myönteinen ilmapiiri sekä halu ja uskallus ottaa vastaan se, mitä toinen viestittää. Kuulevassa suhteessa viestitetään toiselle pienillä sanoilla valmiutta kuulla. Tällaisena voi toimia esimerkiksi: kerro lisää tai haluan kuulla enemmän. Myös erilaiset kasvojen ilmeet ja eleet viestittävät kuulijan kuulemisen halusta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

Kunnioituksella tarkoitetaan ihmisen hyväksytyksi tulemista juuri sellaisenaan, kuin hän on. Se on asennetta, joka ilmenee toisen arvostamisena, hyväksymisenä sekä ajatuksina ja tekoina. Kunnioituksen puute toisaalta näkyy toisen mitätöimisellä, huomiotta jättämisellä, selän kääntämisellä sekä viestittämällä toiselle, että hänen sanoiltaan ja sanomisellaan ei ole mitään merkitystä. Myönteisen ja avoimen ihmisen on helpompi ymmärtää, että häntä arvostetaan ja kunnioitetaan. Kunnioittavan suhteen

luominen on yleensä helppoa samanlaisen kulttuurin omaavien kesken, mutta erilaisuuden kohtaaminen luo suhteen luomiselle omat haasteensa. Aidon kuuntelemisen kautta voidaan kuitenkin oppia hyväksymään, ymmärtämään ja kunnioittamaan erilaisia perheitä, erilaisia kulttuureita ja erilaisia arvoja. Kunnioituksen kautta voidaan asioita tuoda esille teeskentelemättä ja peittelemättä, sekä puhua avoimesti ja rehellisesti. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34.)

Luottamus voidaan saavuttaa kuulemisen ja kunnioituksen kautta. Luottamuksen rakentuminen vaatii aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua. Molemminpuolisen luottamuksen saavuttamiseksi vanhemmille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Luottamus syntyy päivittäisistä vuorovaikutustilanteista, jolloin käydään vuoropuhelua lapsen päivittäisistä asioista, esimerkiksi päivän sujumisesta. Eri ihmisten kanssa luottamuksen saavuttaminen vaatii eripituisen ajan. Toisaalta luottamuksen saavuttamiseen voi vaikuttaa myös aiemmat kokemukset vastaavanlaisista tilanteista ja asioista. Toisinaan joudutaan sietämään keskeneräisyyttä, kun pulmallisten tilanteiden ratkeaminen vaatii aikaa ja luottamus rakentuu ainoastaan ajan kanssa. Kasvattajan kannalta tarvitaan rehellisyyttä, lämminhenkisyttä, aitoutta ja empatiaa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36–37.)

Dialogilla tarkoitetaan vähintään kahden ihmisen kasvokkain tapahtuvaa vastavuoroista vuorovaikutusta, joka on sanallista. Järvinen ym. (2009, 119) määrittelee dialogin olevan aktiivista, sitoutunutta, vastavuoroista, kunnioittavaa, avointa ja vilpitöntä kommunikaatiota. Dialogi, eli vuoropuhelu on tilanne, jossa ihmiset ajattelevat yhdessä. Dialogi mahdollistaa vastapuolen näkökantojen tutkimisen sekä erimielisyyksien kohtaamisen ilman vastakkainasettelua. Puhujien näkemykset voivat olla erilaisia, mutta silti puhujien välille syntyy jotain yhteistä, sillä jokainen hellittää otettaan vakaasta käsityksestään ja kuuntelee mahdollisuuksia. Yksilö ei pidä omaa kantaansa lopullisena, vaan askeleena kohti lopputulosta. Avoimen kohtaamisen ja puhumisen kautta on tarkoitus saavuttaa ymmärrys, mikä ei välttämättä silti ole yhteisymmärrys, vaan ymmärrys siitä mitä muut ajattelevat. Keskeistä on nähdä toinen ihminen aidosti ihmisenä, jolla on omat näkemykset ja pyrkimykset. (Eriksson & Arnkil 2005, 37; Järvinen ym. 2009, 119; Keskinen & Virjonen 2004, 120.) Tärkeintä on kuuleminen ilman, että ei pyritä tekemään tulkintaa. Ihmisen kuullessa miltä jokin asia tuntuu ja näyttää toisen ihmisen näkökulmasta, ihminen muuttaa omia käsityksiään ja rikastaa niitä. (Keskinen & Virjonen 2004, 121.)

Dialogi ei ole ainoastaan puhetta, vaan kokonaisvaltaista kommunikointia, joka toteutuu puheen ja kielen lisäksi ilmeinä, eleinä, erilaisina äänensävyinä, kosketuksena, sekä tunteina, sisältäen myös ympäristön viestit. Samalla ihminen jäsentää ja havainnoi omaa ajatteluaan. Dialogin tarkoituksena on mahdollistaa aktiivinen ja kiireetön osanotto (Järvinen ym. 2009, 119), johon kuuluu myös epävarmuuden- sekä erilaisten mielipiteiden sietoa (Wink 2012, 32–33). Avoimen dialogin mallin mukainen keskustelu vanhempien ja päivähoitoväen kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Tällöin keskustelulle saadaan hyvää tilaa kulkea suuntaan tai toiseen, vanhempien valitsemien aiheiden mukaisesti. Vanhempia kannustetaan kertomaan omia näkemyksiään. Kun vanhemmat otetaan yhteistyökeskusteluun omien asioidensa asiantuntijoina, tällöin he sitoutuvat paremmin yhteisiin tavoitteisiin ja sopimuksiin, joilla tavoitellaan lapsen parasta. (Eriksson & Arnkil 2005, 37; Järvinen ym. 2009, 119.) Keskustelulle on ominaista vanhempien kunnioitus, sekä neutraali ja kuunteleva asenne (Keskinen & Virjonen 2004, 122; Koivunen 2009, 15). Dialogi on ennen kaikkea kehittämisen ja muutoksen väline, jonka edellytys on luottamus ja arvostus (Wink 2012, 32).

3.10 Lapsilähtöisyys kasvatuskumppanuudessa

Päiväkodin toimintaa halutaan kuvata lapsilähtöisyydellä, jossa lapsen tarpeet asetetaan etusijalle. Silti aikuisen näkökulma ja tarpeet toisinaan sivuuttavat lapsen tarpeet. (Kalliala 2012, 47.) Mikä sitten on parasta lapselle? Useimmat perheet haluavat tehdä asiat lapsen parhaaksi ja tekevät kaiken voitavansa. Vaikka tietoa on paljon, silti aikuiset voivat toimia lapsen kannalta ei-toivotulla tavalla. Esimerkkinä on tilanne, jossa pitkiä päiväunia tarvitseva pieni lapsi herätetään joka päivä puolen tunnin unien jälkeen ja näin pilataan lapsen jokainen päivä kotona sekä vanhempien toivomuksesta myös päiväkodissa. Tämä tapahtuu, jotta vanhemmat saisivat omaa aikaa illalla lapsen mentyä yöunille hyvissä ajoin. (Kalliala 2012, 14.) Kasvattajan tehtävä on huolehtia kaikkien lasten riittävästä unen saannista, ja tällaisissa tapauksissa vanhemmille tulee antaa konkreettista, perusteltua tietoa unen merkityksestä ja arvosta (Helenius, Karila, Munter, Mäntynen & Siren-Tiusanen 2001, 85).

Päiväkodin henkilökunnan vuorovaikutus lasta kohtaan on yleensä ystävällistä, mutta samalla liian välineellistä, rutiininomaista hoivaa. Kontaktit henkilökunnan ja lasten välillä on useimmiten ojentamista ja muistuttamista. Lasten kanssa tulisikin puhua paljon ja kaikenlaisia asioita. Pienimmät lapset ovat herkkiä aistimaan tilanteen tun-

nelman, ja siksi ilmapiirin tulisi olla turvallinen ja rohkaiseva. Aikuisen ollessa aktiivinen ja läsnä, lapsi hakee kontaktia ja vuorovaikutus lapsen kanssa toimii. Toisaalta vetäytyvä aikuinen vahvistaa epätyytyttävää ja ikävystyttävää ilmapiiriä. Aikuisen sataprocenttinen läsnäolo, niin fyysisesti, kuin henkisesti merkitsee hyvin paljon, jotta lapsen kehitys edistyy ja mahdollistuu, sillä lapsi tarvitsee kehittyäkseen toisten lasten lisäksi huolehtivaisen aikuisen. (Kalliala 2012, 54.) Osaava ja motivoitunut päiväkodin henkilökunta leikkii lasten kanssa, ja tästä lapset ovatkin hyvin ihastuneita. Lapsia kiinnostaa myös erilainen ohjattu toiminta. Koska ammatilliset käsitykset lasten kanssa toimimisesta siirtyvät sukupolvelta toiselle, tulisikin päiväkodin luoda vuorovaikutuksen kannalta ihanne, jota tavoitella. (Kalliala 2012, 55.)

Nettie Becker ja Paul Becker (2009, 30) kirjoittavat seuraavasti: Kun lapsia kohdellaan kunnioittavasti, he päättävät ansaita kunnioituksen, mikä kehittää heidän itsekunnioitustaan. Kun lapsia hoidetaan siten, että he kokevat tulleen hyväksytyiksi, heistä kehittyy itsensä hyväksyviä. Kun lapsia hellitään, he päättelevät, että he ansaitsevat tulla rakastetuksi, ja heidän itsetuntonsa kehittyy.

4 KIINTYMYSSUHDE

4.1 Kiintymyssuhteen merkitys

Lapsuus tulisi olla iloista, onnellista, viatonta ja luonnollista aikaa. Onnellisen ja hyvän lapsuuden käsitteitä ovat kiintymyssuhde, pysyvät ihmissuhteet ja ennakoitavuus. Lapsi tarvitsee hyviä, turvallisia vanhempia, isovanhempia, sisaruksia / leikkitovereita, kotieläimiä, sekä vapautta liikkua. (Kalliala 2012, 12.)

Nettie Becker ja Paul Becker (2009, 33) määrittelevät kiintymyssuhteen merkityksen seuraavasti: Kiintymys on lapsen ensimmäinen perustarve. Kiintymyssuhteesta tehdyt tutkimukset osoittavat, että lapsi-vanhempisuhteet vaikuttaa lapsen vuorovaikutussuhteeseen muiden lasten kanssa, turvallisuudentunteeseen maailmassa selviytymisessä, stressin sietokykyyn, tunteiden säätelyyn, sekä kykyyn uskoa elämän johdonmukaiseen ja merkitykselliseen etenemiseen sekä tärkeiden ihmissuhteiden luomiseen tulevaisuudessa.

Kiintymyssuhteen suurta merkitystä Nettie Becker ja Paul Becker (2009, 35) kuvaavat lisäksi näin: Lapsi ei voi oppia mitään, henkisesti, emotionaalisesti, eikä sosiaalisesti, ellei hänellä ole rakastava, luottavainen suhde aikuisen hoitajansa kanssa.

Tamminen (2004, 63) puolestaan kuvaa kiintymyssuhdetta ihmiselämän ”punaiseksi langaksi”, johon perustuu myös ihmiselämän tärkeimpien ihmissuhteiden laatu läpi koko elämän. Kiintymyssuhteella on hänen mielestään ratkaiseva merkitys pienen lapsen hyvinvoinnin ja tasapainoisen kasvun kannalta. Kasvavan lapsen tarve kiintymyksen antamiselle ja saamiselle on elinehto. (Tamminen 2004, 63.) Ensimmäisten vuosien myötä lapsen muisti ja kiintymissuhde kehittyy siten, että lapsi kykenee passiiviseen poissaolevaan kiintymykseen, eli muistelemaan ja kaipaamaan poissaolevaa vanhempaansa (Tamminen 2004, 75). Alle kolmevuotias tarvitsee ensin yhden aikuisen, johon voi turvallisesti kiintyä ja joka on hänelle turvallisuuden lähteenä. Vasta tämän jälkeen lapsi voi kiintyä useampaan aikuiseen. (Mikkola & Nivalainen 2009, 21.) Kiintymyssuhteissa lapsi rakentaa erilaisia käsityksiä, sekä oletuksia itsestään ja muista. Yleensä lapsella on erilaisia kiintymyssuhteita häntä hoitaviin aikuisiin. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 98–99.) Useat lasta tukevat ja hänestä välittävät aikuiset muodostavat kiintymyssuhteiden verkoston, jossa kiintymyssuhde ei rajoitu vain yhteen tai kahteen henkilöön. Useat kiintymyssuhteet tuovat lapselle turvallisuutta. (Viittala 2006, 87.)

Turvallisesti kiintynyt lapsi haluaa varmistua turvallisuudesta. Stressitilanteessa lapsen kiintymyskäyttäytyminen aktivoituu ja hän hakee turvaa siltä aikuiselta, johon kiintymyssuhde on muodostunut. (Keskinen & Virjonen 2004, 133.) Toisaalta jos lapsen lähiyhteisö ei tarjoa lapselle riittävää turvaa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä läsnä olevia aikuisia, jotka eivät jatkuvasti vaihdu, on vaarana, että lapsi kiinnittyy median tarjoamaan virtuaalimaailmaan, todellisten ihmissuhteiden sijasta (Mikkola & Nivalainen 2009, 15). ”*Jos lapsella ei ole mahdollisuutta kiintyä hyvään, hän kiintyy pahaan*” (Mikkola & Nivalainen 2009, 16).

4.2 Kiintymyssuhde siirtymävaiheessa

Lapsi laajentaa vähitellen kiintymyssuhdeverkostoaan siten, että kodin ulkopuolella olevista ihmisistä voi tulla lapsen kannalta merkityksellisiä aikuisia. Siksi olisikin tärkeää, että lapsi saa harjoitella esimerkiksi päiväkotiin siirtymistä pikkuhiljaa, jolloin lapsi alkaa ennakoida tilanteita mielessään. Ennakointi lisää lapsen tunnetta hallinnas-

ta ja turvallisuudesta ja näin vähentää lapsen kaoottisia kokemuksia. (Keskinen & Virjonen 2004, 133.)

Kiintymyssuhteen aktivoitua, eri-ikäiset lapset käsittelevät tätä kokemusta eri tavalla. Esimerkiksi vauvaiässä lapsen ”kehitystehtäviin” kuuluu inhimillisen turvapaikan löytyminen ja luominen. Lapsi kokeilee ja harjoittelee kehittyviä aisteja sekä kommunikaatiotaitoja. Hoitajan kanssa tapahtuva vuorovaikutus mahdollistaa näiden kehitystehtävien toteutumisen. Turvallisesti kiintynyt lapsi tukeutuu hoitajaansa ja tutkii luotavasti ympäristöä. (Silven 2010, 131.)

Pienelle lapselle päivähoitoon siirtyminen on kaikella tavalla haastava tilanne uudessa fyysisessä ympäristössä ja uusien vieraiden ihmisten verkostossa. Lisäksi tilanteeseen liittyy myös ero äidistä ja tutusta kotiympäristöstä. Ei ole siis ihme, että pieni alle kolmevuotias lapsi on hämmentynyt ja stressaantunut. On täysin normaalia, että lapsi reagoi voimakkaasti ero- ja jälleennäkemistilanteissa. Lapsi itkee, kiukuttelee ja ripustautuu vanhempaansa. Jotta lapsi sopeutuisi erotilanteisiin, onkin tärkeää, että alle kolmevuotiaan lapsen siirtyessä päivähoitoon vanhemmat varaisivat siirtymävaiheeseen niin paljon aikaa, että he voivat yhdessä lapsen kanssa tutustua etukäteen päivähoitopaikkaan sekä siellä oleviin aikuisiin ja lapsiin. (Keskinen & Virjonen 2004, 132.) Tutustuminen voidaan toteuttaa vähitellen esimerkiksi käymällä ensin vanhemman kanssa vaikka päiväkodin pihalla, sitten leikkimässä ulkona muiden lasten ulkoillessa, josta siirrytään päiväkodin arkeen vanhemman kanssa ja lopuksi yksin (Silven 2010, 85). Tutustumisvaihe on yhtä lailla tärkeää myös päiväkodin henkilökunnalle (Keskinen & Virjonen 2004, 132).

5 ALLE KOLMEVUOTIAAN KEHITYS

5.1 Varhaiskehitys ja sen merkitys

Alle kolmevuotiaana lapset oppivat puhumaan, kävelemään, leikkimään ja käsittelemään tavaroita tarkoituksenmukaisesti sekä heidän havainnointikyky, ajattelu ja käyttäytymisen säätely kehittyvät (Helenius ym. 2001, 16). Parina kolmena ensimmäisenä vuotena kehittyvät oppimisen ja oppimiskykyjen emotionaaliset sekä sosiaaliset peruspilarit: perusluottamus, itsekontrolli ja perusoppimismotivaatio. Ihminen ei pysty selviytymään eikä toimimaan maailmassa menestyksellisesti, ellei hän ole oppinut luottamaan itseensä ja muihin ihmisiin riittävästi. Tämä luottamus alkaa rakentua en-

simmäisinä vuosina. (Helenius ym. 2001, 17.) Luottamuksen rakentuminen on mahdollista myös myöhemmässä vaiheessa, mutta se on huomattavasti vaikeampaa. Luottamus rakentuu jokapäiväisissä, toistuvissa tapahtumissa, kun lapsi oppii, että hänen tarpeisiinsa vastataan ja hänen hyvästä olostaan huolehditaan. Lapsen tulee lisäksi tiedostaa, että hän on aikuiselle tärkeä. (Helenius ym. 2001, 18.)

Alle kolmevuotiaalle ominaista on suuri emotionaalisuus. Heidän tunteensa näkyvät herkkinä ja voimakkaina, siksi varhaislapsuuden tunneilmastolla onkin todella suuri merkitys lasten itsetunnon rakentumiselle. Kehityksessä psykologiseksi subjekteiksi (omaksi minäksi) ja sosiaalisiksi toimijoiksi tapahtuu osallistumisen ja sosiaalisten suhteiden kautta. Lapset peilaavat itseään toisten ihmisten katseista, kosketuksista ja äänensävyistä, jäljitellen muiden toimintaa. Alle kolmevuotias on välitön ja toteuttaa pyrkimyksensä koko kehollaan. Tämän ikäinen lapsi on yhteydessä ympäristöönsä keuhon, mielen ja tunteidensa kautta. (Helenius ym. 2001, 19.)

5.2 Alle kolmevuotiaan sosiaalinen kehitys

Sosiaalisen kehityksen alueella lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät ja hän on vuorovaikutuksessa aikuisten, ympäristön ja ikätovereidensa kanssa. Sosiaalinen kehitys pitää sisällään kiintymyksen, fyysiset ja sosiaaliset tarpeet sekä lapsen vuorovaikutuksen ikätovereidensa kanssa. Sosiaalisten taitojen kehittymiseen liittyvät läheisesti myös kognitiivisten, kommunikaation ja omatoimisuuden taitojen kehitys. Lapsi on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, ja hänelle tutun aikuisen apu, sekä läsnäolo ensiarvoisen tärkeää, niin fyysisten kuin sosiaalistenkin tarpeiden tyydyttämisessä. (Bricker 2004, 121.)

Syntymästä kolmanteen ikävuoteen ulottuvalla kehityksen jaksolla normaalisti kehittynyt lapsi osoittaa kiintymyksensä tuttua aikuista kohtaan. Hän haluaa, suukottaa, taputtaa ja koskettelee sekä tavoittelee oma-aloitteisesti hänelle tuttua aikuista. Enimmillään lapsen vuorovaikutuksessa tapahtuvan kiintymyksen osoittaminen näkyy aikuisen tai lapsen saapuessa tai lähtiessä. (Bricker 2004, 122.)

Lapsi on herkkä reagoimaan etenkin tutun aikuisen äänensävyyn. Erilaisiin äänensävyihin lapsi reagoi sosiaalisesti sopivalla tavalla. Esimerkiksi aikuisen positiiviseen äänensävyyn lapsi reagoi hymyilemällä, nauramalla tai vuorovaikutuksellisella leikil-

lä. Toisaalta jos aikuisen äänensävy on vihainen tai torjuva, lapsi reagoi itkemällä, murjottamalla tai kääntymällä pois päin. (Bricker 2004, 122.)

5.3 Yksilölliset erot ja kehityskausiin liittyvät kehitystehtävät

Lasten kasvu ja kehitys etenee yksilöllisesti. Jokaisella ihmisellä on oikeus löytää oma erilaisuutensa ja mahdollisuutensa turvallisessa ympäristössä, jossa kaikki lapset hyväksytään sellaisina, kuin on. Temperamenttiominaisuuksista johtuen eri yksilöt käyttäytyvät ja reagoivat eri tavoilla, tämä näkyy asennoitumisessa uuteen, yllättävään ja ennakoimattomaan. Temperamenttierot vaikuttavat siihen millaisia selviytymiskeinoja eri ominaisuuksia omaaville lapsille kehittyy vuorovaikutuksen kautta. Jokaisen lapsen tulisi saada hyväksyntää ja arvostusta, sekä apua selviytymiskeinonsa löytymiseen. (Helenius ym. 2001, 19–21.)

Taapero- ja leikki-iässä sosiaalisen maailman laajetessa lapsesta tulee yhä aktiivisempi kodin ja pienyhteisön jäsen. Omien tunteiden ja kokemusten jakaminen onnistuu kielen oppimisen myötä. (Silven 2010, 132.) Toisten tunne-elämän ymmärtäminen tapahtuu hitaammin, mutta vähitellen leikki-ikään siirryttäessä lapsi oppii tulkitsemaan erilaisia tunteita, kuten esimerkiksi perheenjäsenten surua, vihaa ja iloa (Silven 2010, 133). Pienen lapsen kehityskausiin liittyy erilaisia kehitystehtäviä, pelkoja sekä voimavaroja ja hyvinvointia suojaavia tekijöitä, jotka esitetty taulukossa 1 (Silven 2010, 130).

Taulukko 1. Lapsen kehityskausiin liittyvät kehitystehtävät, pelot, voimavarat ja hyvinvointia suojaavat tekijät vauvaikäisestä leikki-ikäiseen (Silven 2010, 130)

Kehityskausi	Kehitystehtävät	Lapselle pelkoa aiheuttavat tekijät	Voimavarat ja hyvinvointia suojaavat tekijät
Vauvaikä	Kiintymyssuhteen luominen Sensomotorinen kehitys Perustunteiden ilmaisu	Putoaminen Hylkääminen Isot muutokset Temperamentille kohtuuttomat ärsykkeet	Tasapainoinen hoitaja-lapsi-vuorovaikutussuhde Aivojen muotoutuvuus
Taapero- ja leikki-ikä	Monitasoinen tunteiden tunnistaminen ja hallinta Todellisuuden ja mielikuvituksen erottaminen Mielenteoria ja empatia: toisten motivaation ymmärtäminen	Omat hallitsemattomat tunteet Mielikuvitusolennot Pimeä, eläimet ym. Painajaisunet	Sosiaaliset suhteet ja kommunikaatio Leikki, sadut ja mielikuvitus Samaistuminen sankareihin

5.4 Turvallisuus ja luottamus

Tapa, jolla aikuinen kohtaa ja huomioi lapsen sekä vastaa hänen tarpeisiinsa, herättää lapsessa erilaisia tunteita. Jo hyvin pieni lapsi osaa lukea ympäristön tunnekieltä, vaikka hän ei osaisikaan vielä eritellä eikä käsitellä omia tai toisten ihmisten tunteita. Aikuisen tapa kohdata lapsi, herättää hänessä mielihyvää, turvallisuutta, pelkoa tai turhautumista. Lapsi kokee erilaiset tunteet hyvin voimakkaasti itsessään. Lapsen saadessa osakseen perusturvallisuutta ja läheisyyttä, hänen perusturvallisuutensa kehittyy ja vahvistuu. Perusturvallisuuden kehittymisen kannalta lapsen pitää saada tietää, että hän on erityinen jollekin aikuiselle tai joillekin aikuisille joka päivä. Monet vanhemmat haluavat, että päiväkodin henkilöstö ymmärtää *”miten ihana meidän lapsi on.”* (Mikkola & Nivalainen 2009, 20.)

Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä enemmän hän tarvitsee aikuisen tukea, apua ja välitöntä läsnäoloa (Mikkola & Nivalainen 2009, 21). Aikuisen läsnäolo on pienelle välttämätöntä turvallisen kehityksen kannalta, sillä ilman sosiaalista vuorovaikutusta lapsen sosiaaliset rakenteet ja taidot eivät kehity (Mikkola & Nivalainen 2009, 15).

Jatkuva aikuisen hoiva ja huomio on myös lapsen psyyken kannalta välttämättömyys, sillä pienen lapsen psyyke tarvitsee aikuisen kannattelua pysyäkseen kasassa ja eheytyäkseen. Professori Keltinkangas-Järvisen mukaan tulisikin puhua siitä, kuinka paljon kaltoin kohtelua lapsi sietää ja kestää, sekä lapsen kyvystä selviytyä päiväkodin suurissa lapsiryhmissä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 16–17.) Mikkola ja Nivalainen (2009, 17) ihmettelevät: ”*Miten sama lapsi, joka kotona tarvitsee vanhemman jatkuvasti lähelleen, voi selvitä päiväkodin päivästä ilman jatkuvaa psyyken kannattelua?*”

Luottamus syntyy sitoutumisesta, hyväksymisestä ja tuen antamisesta. Sitoutuminen antaa lapselle varmuuden aikuisen olemisesta ja pysymisestä lähellä. Hyväksyttäessä lapsi sellaisena, kuin hän on, lapsella on lupa olla oma itsensä. Tuen antamisen suhteen lapsen tulee luottaa siihen, että häntä autetaan ja kannustetaan tarvittaessa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 21.)

5.5 Erovaihe

Pienet lapset joutuvat usein liian varhain olemaan pitkiä aikoja erossa vanhemmistaan, sekä lisäksi kestäämään yksin oloa. Lapsen kehityksen kannalta on kuitenkin tärkeää, että lapsi tuntee olevansa rakastettu ja hänen perustarpeensa tulee tyydytettyä. Aikuisen tulee olla läsnä ja saatavilla, sitoutua vuorovaikutukseen, vastata lapsen aloitteellisuuteen, sekä annettava lapselle hoivaa ja rakkautta. Mikä on sitten lapsen kannalta parempi vaihtoehto ”päiväkotilapsuus vai kotilapsuus”? Tähän on vaikea antaa oikeaa vastausta, sillä lapsen iällä ja yksilöllisillä ominaisuuksilla on suuri vaikutus, samoin hoidon laadulla ja määrällä. (Kalliala 2012, 14–15.) Vaikka päivähoiton aloittaminen voi hetkellisesti järkyttää pienen lapsen turvallisuuden tunnetta, se ei tutkimusten mukaan kuitenkaan vaikuta haitallisesti lapsen kehitykseen pitkällä aikavälillä (Silven 2010, 85). Päiväkodissa tulisi kuitenkin panostaa aikuisten pysyvyyteen ja ammattitaitoon, etenkin pienten, alle kolmevuotiaiden ryhmissä (Kalliala 2012, 30).

Lapsen aloittaessa päivähoitossa tilanne on niin lapselle kuin vanhemmallekin aluksi eroamista sekä valmistautumista ja sopeutumista päivittäisten erojen ja kohtaamisten rytmiin. Lapsen tulee luottaa siihen, että hän voi päivähoitoon tullessaan turvallisin mielin erota vanhemmistaan sekä löytää turvallinen aikuisen, johon voi luottaa. (Heleinius ym. 2001, 42.) Monesti päivähoiton aloittamisen tunnevastuu on äidillä, ja siksi erityisesti äidin suhtautumisella eroihin on suuri merkitys millaisia ero- ja kohtaamis-

tilanteista tulee (Helenius ym. 2001, 44). Äidin oma eroahdistus näkyy lapsen käyttäytymisessä vaikeutena erota. Vaikka molemmat vanhemmat osallistuvat lapsen hoitoon, äidin ja lapsen väliseen suhteeseen liittyy erilaisia tunnelatauksia kuin isän ja lapsen väliseen suhteeseen. Tähän vaikuttavat esimerkiksi imetysaika, etenkin jos äiti vielä imettää lasta päivähoiton aloitusvaiheessa. Lapsi saattaaakin reagoida täysin eri tavoin riippuen siitä, tuoko ja hakeeko lapsen äiti vai isä. Äidin tuomana päivä saattaa alkaa itkulla, kun taas isän tuomana ilman itkua. Samoin päivähoiton jälkeen lapsi voi purkaa äitiin kiukkua, vastaavasti isä voi kohdata hyväntuulisen lapsen. (Helenius ym. 2001, 45.)

6 OMAHOITAJUUS

Omahoitajuudella tarkoitetaan omahoitajasysteemiä, jossa jokaisella lapsella ja ryhmällä on yksi työntekijä niin sanottu omahoitaja. Omahoitaja vastaa pienryhmän arjen sujumisesta ja lapsen päivähoiton aloittamisesta, sekä yhteydenpidosta tiettyyn lapseen. Hän vastaa myös lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta. Omahoitajan vastuulla voi myös olla vanhempien kanssa tehtävät kasvatus- ja hoitosopimukset, sekä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen havainnointi, sekä niiden dokumentointi. (Mikkola & Nivalainen 2009, 34; Karila ym. 2006, 102.)

Lapsen siirtyessä päivähoitoon omahoitajakäytäntö omalta osaltaan helpottaa pehmeää laskua. Omahoitaja auttaa lasta siirtymään osaksi pienryhmää sekä varmistaa, että jokainen lapsi saa tarvitsemansa tuen. On tärkeää, että omahoitajalla on mahdollisuus tutustua lapsen äidin tai muun ensisijaisen huoltajan, sekä lapsen kanssa asteittain. (Mikkola & Nivalainen 2009, 34; Kalliala 2012, 31.)

Omahoitajamalli tarjoaa pienimmille lapsille mahdollisuuden, jossa lapsi voi hoitopäivän aikana turvallisesti tutkia ympäristöä, totutella yhdessäoloon toisten lasten kanssa ja kiintyä yhteen päiväkodin aikuiseen. Pienten, alle kolmevuotiaiden ryhmässä lapsella on mahdollisuus olla omahoitajansa seurassa suurimman osan päivää, jolloin hänellä on luottamus siihen, että ainakin yksi aikuinen lohduttaa, ymmärtää ja kannustaa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 21.) Lapsen näkökulmasta katsottuna omahoitaja on ”yksi ylitse muiden”, eli henkilö, joka huolehtii lapsesta läpi päivän työvuorojen sallimissa rajoissa (Kalliala 2008, 264). Alle kolmevuotiaan mieli on vielä kehittymätön ja alle 3-vuotias lapsi on avuton, lisäksi persoonallisuuden perusrakenteet kehittyvät, joten tämän vaiheen häiriöt, joita stressi aiheuttaa, vaikuttavat koko lapsen

persoonallisuuteen eivätkä vain tiettyihin ominaisuuksiin. Lapsen stressiä voidaan vähentää omahoitajakäytännöllä ja näin välttyä haittavaikutuksilta, joten omahoitajan rooli on merkittävä. (Koivunen 2009, 84–85.)

7 TUTKIMUS

Tämän hankkeistetun tutkimuksen toimeksiantajana toimii Kotkan kaupunki ja sen lähtökohtana on selvittää millainen vaikutus lapsen kotiin ennen päivähoiton aloittamista tehtävällä tutustumiskäynnillä on kasvatuskumppanuuden rakentumisessa ja helpottaako se lapsen päivähoiton aloittamista. Oma kiinnostukseni varhaiskasvatukseen ja siihen liittyvien työtapojen kehittämiseen vaikutti myös ratkaisevasti aihevalintaan. Vastaavaa tutkimusta kyseisestä aiheesta ei ole Kotkan kaupungille aiemmin tehty. Lisäksi Otsonkallion päiväkodin osoittama mielenkiinto ja ajankohtaisuus kokeilla kyseistä työkäytäntöä mahdollistivat tutkimuksen. Tutustumiskäyntejä kyseisen päiväkodin henkilökunta ei ole aiemmin tehnyt. Työn edetessä oli ilo huomata, kuinka positiivisesti henkilökunta lähti mukaan kokeilemaan uutta.

Syksy on päiväkodissa vuodenaajoista sellaista aikaa, jolloin päivähoiton aloittaa yleensä useamman perheen lapsi yhtä aikaa, tällöin saadaan tutkimuksen otannaksi samanaikaisesti mahdollisimman monta perhettä. Syksy 2012 valikoitui täten hyväksi ajankohdaksi tutkimukselle. Tutkimuksen lähtökohdan ja viitekehyksen muodostavat kasvatuskumppanuuteen, kiintymyssuhteeseen, pienen lapsen kehitykseen ja omahoitajuuteen perustuvat teorit, joita on tutkittu alan kirjoista, lehdistä, julkaisuista ja Internet-lähteistä.

Ennen kyselylomakkeiden tekoa jäi kevät ja kesä hyvää aikaa perehtyä kokonaisvaltaisesti teorian tietoon, mikä helpotti suuresti kyselylomakkeiden suunnittelua. Työn tilaajan hyväksytyä kyselylomakkeet tutkimusperheille toteutettiin puhelinhaastatteluna. Perheiden osalta puhelinhaastattelun katsottiin olevan tämän tutkimuksen osalta paras tapa, koska vastausprosentin haluttiin olevan korkea, niin sanottua ”tutkimusaineiston katoa” ei haluttu. (Ks. Vilka 2005, 74.)

Tämä opinnäytetyö koostuu tutkimuksesta, jossa kysely tehtiin perheille nivelvaiheessa, eli vaiheessa, jolloin lapsen päivähoitoon siirtyminen oli jo tapahtunut tai oli juuri tapahtumassa. Henkilökunnan osalta tutkimus tehtiin siinä vaiheessa, kun kaikki päivähoiton aloittaneet lapset olivat olleet hoidossa kahdesta viikosta kuukauteen. Henkilökun-

ta haastateltiin paikan päällä päiväkodissa. Tutkija pääsi haastattelupäivänä seuraamaan päivän rutiineiden sujumista ja havainnoimaan samalla uusien päiväkodissa aloittaneiden lasten sopeutumista ryhmään. Myös kysymykset henkilökunnalle olivat ennalta suunniteltuja ja kysymyksistä oli laadittu kyselylomake.

Tutkimuksella pystyttiin selvittämään tutustumiskäynnin vaikutusta kasvatuskumppanuuden rakentumisen kannalta, mutta samalla saatiin selville, kuinka uusi toimintamalli auttaa päivähoitossa aloittavaa lasta sopeutumaan tulevaan muutokseen.

Tutkimuksessa näkyi selvästi perheiden positiiviset kokemukset päiväkodin aloittamaan uutta työkäytäntöä kohtaan, kuin myös uuden toimintamallin vaikutus päivähoiton aloittavaan lapseen. Myös henkilökunta koki uuden toimintamallin hyväksi ja kokemukset olivat yhtä lailla positiiviset.

7.1 Kunnallinen päiväkotitutkimuskohteena

Tutkimuskohteena oleva kunnallinen päiväkotit on hyvä kohde tutkimukselle, sillä tutkimustuloksia on mahdollisuus hyödyntää myös muissa kaupungin päiväkodeissa. Lisäksi kyseinen päiväkotit on tutkimuksen kannalta tarpeeksi suuri yksikkö, jossa päivähoiton samanaikaisesti aloittavia lapsia on riittävän monta.

Kotkan kaupungin päivähoito ja varhaiskasvatus on jaettu kolmeen päivähoitoalueeseen, joita ovat Kotkansaari, Länsi-Kotka ja Karhula. Päiväkodit sijaitsevat eri puolilla Kotkaa. Kyseinen päiväkotit kuuluu Karhulan päivähoitoalueeseen. Kaikkiaan Kotkan alueella on lähes 30 kunnallista päiväkotia. (Kotka Merikaupunki 2012.)

7.2 Kohdejoukko ja tutkimuksen rajaus

Tutkimuksen kohteena olevan kohdejoukon valinnan lähtökohtana oli saada mukaan kaikki ne perheet, joiden 1–3-vuotias lapsi aloittaa päivähoitossa syksyllä 2012 ja joiden osalta tutustumiskäynti toteutettiin. Tutkimus on rajattu koskemaan ainoastaan pienten ryhmää, sillä mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä suurempi merkitys onnistuneella päivähoitoon siirtymisellä on lapsen hyvinvoinnin, tasapainoisen kasvun ja kehityksen kannalta. Toisaalta vanhempien ja päivähoiton ammattilaisten hyvällä vuorovaikutussuhteella voidaan edesauttaa ehyen kasvu ympäristön muodostumisessa ja näin tukea molempia osapuolia lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lisäksi koh-

dejoukon valintaan vaikutti pienten puolen henkilökunnan halukkuus osallistua tutkimuksen toteutukseen. Tutkimuksen ulkopuolelle rajattiin yli kolmevuotiaiden lasten ryhmät.

Näiden rajausten perusteella tutkimuksen kohdejoukkoon valikoitui viisi perhettä, joilla kullakin päivähoiton aloitti yksi alle kolmevuotias lapsi. Haastatteluun osallistui neljä perhettä. Tutkimus tehtiin kokonaistutkimuksena, eli otantamenetelmää ei käytetty. (Ks. Vilka 2005, 78.) Haastateltujen perheiden vastauksista luodaan yhteenveto, eikä perheitä missään tutkimuksen vaiheessa yksilöidä.

Perheiden lisäksi haastateltiin päiväkodin kaksi ammattihenkilöä, jotka suorittivat tutustumiskäynnit perheisiin ja olivat ottamassa lapsia vastaan päiväkodissa. Henkilökunnan haastattelu suoritettiin paikan päällä päiväkodissa. Tutkija kirjasi lomakkeeseen vastaajien antamat tiedot.

7.3 Tutkimusmenetelmät

Perheille ja henkilökunnalle tehtävä tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kvalitatiivinen tutkimus valittiin siksi, että kohdejoukko valittiin tarkoituksenmukaisesti eikä sattumanvaraisesti. Lisäksi tutkimus oli luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa todellisista tilanteista, eli tämän tutkimuksen osalta tietoja kyseltiin perheiltä ja päiväkodin henkilökunnalta. Lähtökohtana oli aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Metodeina haluttiin käyttää osallistuvaa havainnointia ja haastattelua, jotta myös tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsivät esille. (Ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

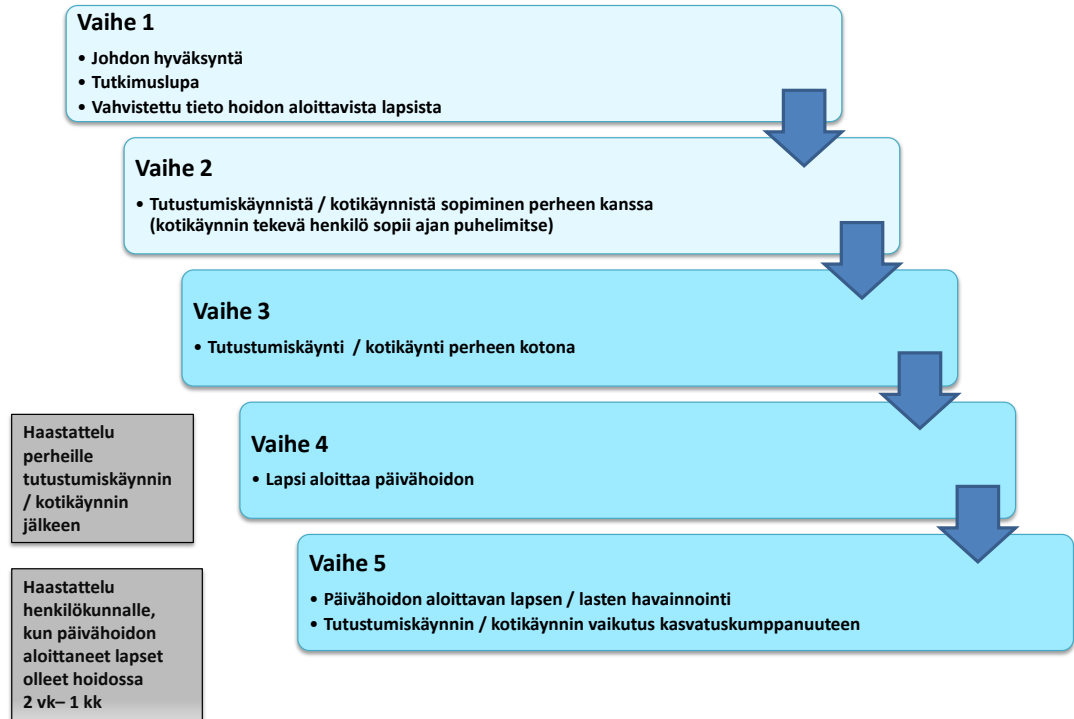
Perheiden osalta tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valittiin puhelinhaastattelu, sillä ajateltiin, että näin haastateltavat tavoitetaan hyvin sekä saadaan mahdollisimman suuri vastausprosentti. Esimerkiksi sähköpostikyselyyn verrattuna puhelinhaastattelun etuna on lisäksi haastattelun aikana tehtävien lisäkysymysten teko tarpeen mukaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 192.) Esitettävät kysymykset olivat ennalta suunniteltu ja kysymyksistä oli laadittu kyselylomake. Haastattelun tuloksista laadittiin yhteenveto, joka jaettiin eri osa-alueisiin. Osa-alueita ovat taustatiedot, kasvatuskumppanuus, alle kolmevuotiaan kehitys, kiintymyssuhde ja tulevaisuus.

Henkilökunnalle paikan päällä tehtävä haastattelu valittiin lähinnä siksi, että metodi säästi aikaa, kun tutkija sai saman tien aineiston käyttöönsä (Ks. Vilka 2005, 75). Myös henkilökunnan kysymykset olivat ennalta suunniteltuja ja kysymyksistä oli laadittu kyselylomake.

7.4 Toiminnallisen prosessin vaiheet

Tämän opinnäytetyön toiminnallinen osuus, uuden työkäytäntökokeilun arkeen vieminen, järjestettiin siten, että Otsonkallion päiväkodissa alle kolmevuotiaiden ryhmässä työskentelevistä kasvattajista kaksi henkilöä otti vastuulleen tutustumiskäyntien käytännön toteutuksen. He sopivat puhelimitse perheiden kanssa käyntiajan ja hoitivat käynnin. Sama henkilö, joka teki kotikäynnin, otti lapsen vastaan päiväkodissa päivähoidon alkaessa. Näin lapsella oli heti ensimmäisestä päivästä lähtien ”tuttu aikuinen”, jonka hän oli aiemmin kotonaan tavannut.

Lapsen päivähoidon aloitusvaiheessa lasta päiväkodissa hoitavat kasvattajat tekivät havaintoja ja heidän mielipiteitään kysyttiin uuden työkäytännön vaikutuksesta: Millainen vaikutus työkäytännön muutoksella on ollut lapselle, madaltaako se päivähoidon ”aloituskynnystä” sekä auttaako toimintamallin muutos hyvän kasvatuskumppanuuden rakentumisessa. Toiminnallisen prosessin vaiheet on kuvattu tarkemmin kuvassa 3.

Kuva 3. Toiminnallisen prosessin vaiheet

7.5 Kasvattajien kokemuksia kuinka päivähoidon aloittavilla lapsilla meni

Kokemusten pohjalta saattaa mennä hyvinkin pitkä aika, ennen kuin alle kolmevuotias päivähoidon aloittava lapsi tottuu uuteen elämäntilanteeseen. Lapsi saattaa hoidon aloittamisen jälkeen olla itkuinen hoitopaikassa monta viikkoa. Tutkimuksessa kirjattiin ylös, kuinka tutkimukseen osallistuvien lasten päivähoidon aloitus meni. Tutkittavien henkilöiden nimien ja muiden tietojen haluttiin pysyvän salassa, tästä syystä alla olevista kokemuksista kerrotaan numeroimalla lapset yhdestä neljään. Lasten iät vaihtelivat siten, että nuorin oli 1,5–vuotias ja vanhin 2 vuotta ja kahdeksan kuukautta. Kokemuksista on kerrottu ne pääkohdat, joita tutustumiskäynnin tehneillä henkilöillä tuli ensimmäisenä mieleen kysyttäessä lapsen päiväkodin aloituksen sujumista.

Lapsi 1: Kotikäynnin jälkeen oltiin päiväkodissa ”harjoittelemassa” kotikäynnin tehneen hoitajan kanssa ennen varsinaisen hoidon aloittamista. Ensimmäinen hoitopäivä koitti ja hoitoon jääminen meni hyvin, ei itkettänyt, eikä muutenkaan tullut suurta ikävää. Tilannetta helpotti lisäksi ”oman tutun hoitajan” mukanaolo koko päivän ajan. Ensimmäisen päivän jännitystä helpotti todella paljon, että hoitaja tiesi, mistä pidetään ja kuinka viihdytetään. Mopot olivat hoitajan ja lapsen välillä se ”yhteinen kova juttu.” Myös seuraavat hoitopäivät menivät hyvin ja oltiin jo mukana muiden kanssa.

Lapsi 2: Päivähoitoon jääminen itketti. Näin meni noin kaksi viikkoa. Aluksi opeteltiin sen ”oman tutun hoitajan” kanssa, joka oli turvana. Hoitaja tiesi, että päiväunille käytiin sylissä heijaten, ruokalappua ei saanut käyttää eikä syöttötuolissa istuttu, vaan ihan oikealla tuolilla ruokailu sujui paremmin ja vaippaa ei sitten vaihdeta selällään. Nämä ja muut pikkujutut olivat hoitajalla tiedossa ja samaa jatkettiin päiväkodissa. Olo alkoi pikkuhiljaa parantua ja kahden viikon jälkeen päivät alkoivat sujua ja lapsen huomattiin olevan täysillä mukana päivän touhuissa muiden kanssa. Niin, ja ne pikku-autot oli hyvä pitää kädessä aina kun mahdollista.

Lapsi 3: ”Oman tutun hoitajan” kasvot ilahduttivat kovasti, mutta äkkiä hyväksyttiin myös muut hoitajat. Parasta oli kuitenkin seurata aina sitä hoitajaa, joka oli aamuvuorossa ja jonka syliin pääsi ensimmäiseksi. Sopeutumiseen meni vähän kauemmin, kun niitä vapaapäiviä tuli aina väliin, mutta päivät alkoivat jo sujua, etenkin kun sai ne kaikki kolme unikaveria viereen päiväunille käydessä.

Lapsi 4: Aamuisin aluksi itketti, mutta syli helpotti tilannetta kovasti. Päiväunille käydessä ei tarvittu ”tuttia, eikä rähtiä”, paijaus riitti. Päiväunien jälkeen oli kyllä hyvä saada ensimmäiseksi selvitettyä, koska tullaan hakemaan. Musiikki, tanssi ja maalaus olivat niitä todella kivoja päiväkodin juttuja. Hoitoon sopeutuminen oli ollut nopeaa, etenkin, kun oli aina tarvittaessa päässyt hakeutumaan sen tutun ja turvallisen ”oman hoitajan” hoiviin.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimustulosten perusteella on luotu yhteenveto ja vastaukset on käsitelty siten, että kenenkään yksittäisiä vastauksia ei voida yhdistää kehenkään tiettyyn henkilöön.

Haastateltavien vastaukset on kirjattu mahdollisimman tarkasti ylös ja ne on käsitelty totuudenmukaisesti yllä olevat seikat huomioiden. Tutkimuksen tulokset on esitelty seuraavissa alaluvuissa siten, että luku 8.1 käsittelee taustatietoja, luku 8.2 kasvatuskumppanuutta, luku 8.3 kiintymyssuhdetta, luku 8.4 alle kolmevuotiaan kehitystä, luku 8.5 omahoitajuutta ja luku 8.6 tulevaisuutta.

8.1 Taustatiedot

Perheille tehtävän haastattelun ensimmäisessä osiossa kysyttiin taustatietoja. Taustatietona selvitettiin vastaaja, päivähoidossa aloittavan lapsen ikä, perheessä asuvien lasten lukumäärä sekä onko perheen muita lapsia tällä hetkellä hoidossa tai ollut aiemmin hoidossa Otsonkallion päiväkodissa. Kyseiset tiedot kysyttiin, koska haluttiin varmistaa, että haastateltavien kohdejoukko oli oikea ja soveltui tutkimukseen.

Taustatietojen perusteella, jossa kysyttiin perheen muiden lasten hoidossa oloa Otsonkallion päiväkodissa, saatiin lisäksi selville, onko perheellä kokemusta aiemmasta toimintamallista, jolloin tutustumiskäyntejä ei ole tehty. Jokaisessa perheessä näin olikin, sillä kaikissa haastatelluissa perheissä oli pienten puolella aloittavan lapsen lisäksi vähintään yksi perheen vanhempi lapsi Otsonkallion päiväkodissa hoidossa. Kaikki haastatellut henkilöt olivat perheen äitejä. Perheiden lapsimäärä jakautui siten, että kolmessa perheessä oli kaksi lasta ja yhdessä kolme lasta. Tutkimuksen kohteena olevien perheiden lasten, jotka aloittivat Otsonkallion päiväkodin alle kolmevuotiaiden ryhmässä, iät vaihtelivat siten, että nuorin oli 1,5–vuotias ja vanhin 2 vuotta ja kahdeksan kuukautta. Sukupuolet jakautuivat siten, että yksi oli tyttö ja poikia oli kolme.

8.2 Kasvatuskumppanuus

Perheille tehtävän haastattelun kasvatuskumppanuus osiossa haluttiin selvittää kasvatuskumppanuuden muodostumista ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä yhteistyössä tapahtuvaa vuorovaikutusta niin lapsen, vanhemman kuin kasvattajan kesken. Lisäksi

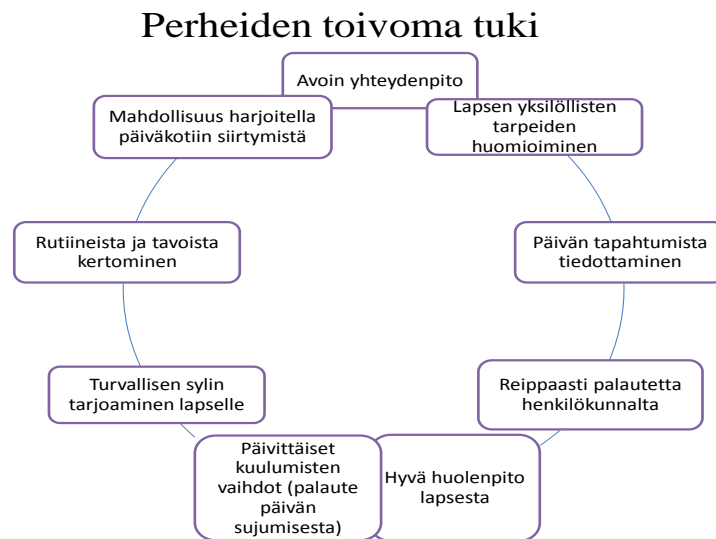
haluttiin selvittää, millainen merkitys tutustumiskäynnillä on suhteen luomisessa ja kuinka lapsilähtöisyys tulee huomioitua kasvatuskumppanuudessa.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että kaikki tutkimukseen osallistuneet perheet pitivät uutta työkäytäntöä hyvänä. Haastatellut kokivat päiväkodin yhteydenoton ja sitä seuranneen kotikäynnin auttavan kasvatuskumppanuuden muodostumisessa. Perheiden mielestä tutustuminen ja juttelu ovat helpompaa, kun ollaan niin sanotusti ”tutulla areenalla” ja paikalla on päiväkodin henkilön lisäksi ainoastaan oma perhe ilman muita häiriötekijöitä. Jokaisen haastateltavan mielestä on lapsen kannalta hyvä asia, että hänellä on edes yksi aikuinen, ”tuttu täti” päivähoidon aloitusvaiheessa, johon voi turvata. Yhden haastateltavan mielestä käytäntö on hyvä myös silloin, vaikka lapsi on kovin pieni tai ei haluaisikaan tehdä tuttavuutta päiväkodin henkilökunnan kanssa, vaan touhuaisi omiaan. Silti lapselle jää jotain tuttua mieleen ja päivähoidon aloitusvaiheessa voidaan muistelemalla palata tilanteeseen lapsen kanssa, ”muistatko kun täti kävi” ja näin helpottaa lapsen oloa uudessa, jännittävässä elämänvaiheessa, jonka päiväkotiin siirtyminen tuo tullessaan. Kaikki haastateltavat pitivät tutustumiskäyntiä hyvänä, tervetulleena käytäntönä, jota tulisi ehdottomasti jatkaa. Puolet vastaajista toivoi samaa käytäntöä myös isomprien puolella, koska tämän ikäiset pystyvät hyvin kielellisesti kommunikoimaan. Tuttu aikuinen auttaisi ”ikävän iskettyä”, myös yli kolmevuotiaiden ryhmässä.

Kysyttäessä miltä haastateltavista tuntui, kun heihin otettiin yhteyttä kotikäynnistä sopimiseksi, poikkeuksetta kaikki kokivat uuden työkäytännön hyvänä. Puolelle haastateltavista toimintamalli oli entuudestaan tuttu, joko sukulaisten tai ystävien kautta, jotka asuvat sellaisilla paikkakunnilla, joilla tutustumiskäyntejä on jo pidempään tehty. Kyseiset henkilöt odottivatkin lapsensa uuden hoitopaikan suhteen vastaavaa. Ne haastateltavat, joille yhteydenotto tuli ”yllätyksenä” olivat iloisia päiväkodin yhteydenotosta ja pitivät käytäntöä hyvänä, jolla on merkitystä tulevan yhteistyön kannalta.

Kysyttäessä minkälaista tukea perheet haluaisivat saada päiväkodin henkilökunnalta lapsen päivähoidon alkuvaiheessa, tutkimustulokset eivät poikenneet toisistaan. Jokainen haastateltava toivoi saavansa päivittäin reippaasti palautetta päivän sujumisesta. Päivittäiset kuulumisten kertomiset koettiin tärkeänä osana yhteistyötä. Ennen kaikkea vanhemmat toivoivat päiväkodin henkilökunnalta mahdollisimman avointa yhteydenpitoa. Lapsen kannalta kaikkien vastaajien vastauksissa nousi esille lapsen huomiointi

ja hyvä huolenpito, sekä lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen. Perheiden toivoma tuki on esitelty tarkemmin kuvassa 4.

Kuva 4. Perheiden toivoma tuki

Henkilökunnalle tehdyn tutkimuksen tulokset puolestaan osoittivat, että tutustumiskäynti edesauttaa merkittävästi luottamuksen rakentamisessa ja suhteen luomisessa niin vanhempiin kuin lapseen sekä kotikäynneillä lisätään turvallisuuden tunnetta kasvattajan ja vanhempien kesken. Henkilökunnalta saatujen vastausten perusteella vanhemmat kertoivat enemmän lapsen kannalta tärkeitä tietoja, esimerkiksi lapsen tapoja ja tottumuksia, jotka ovat ensiarvoisen tärkeitä henkilökunnalle lapsen päivähoiton aloitusvaiheessa. Päiväkodissa tapahtuvaan tutustumiseen verrattuna suurimpana erona henkilökunta koki, että näin pystyttiin keskittymään vain tähän yhteen perheeseen eikä ympärillä ollut muita häiriötekijöitä. Tämä edesauttoi tärkeiden tietojen siirtämisessä kasvattajilta vanhemmille.

Henkilökunnan mielestä vanhemmat pystyvät paremmin keskittymään asioiden läpikäymiseen, joten heille jää paremmin mieleen niin sanottu ”nippelitieto” esimerkiksi päiväkodin rutiineista. Yhtenä merkittävänä etuna henkilökunta piti sitä, että kotikäynnin aikana he pystyivät samalla tekemään havaintoja lapsesta, esimerkiksi sellaisista lapsen temperamentti- ja käyttäytymispiirteistä, jotka eivät tule esille silloin, kun tutustuminen tehdään päiväkotiympäristössä. Temperamentin havainnointi auttaa kasvattajaa ennakkoimaan paremmin lapsen käyttäytymistä uudessa tilanteessa, jonka päivähoitoon siirtyminen tuo tullessaan.

8.3 Kiintymyssuhde

Kiintymyssuhdetta tutkittaessa tarkoituksena oli selvittää, millainen vaikutus tutustumiskäynnillä on lapsen kiintymyssuhdeverkoston laajentamisessa kodin ulkopuolelle. Kuinka kyseinen käytäntö edesauttaa lapsen mahdollisuutta harjoitella siirtymistä pikkuhiljaa, antamalla lapsen tutustua etukäteen hoitopaikan aikuisiin. Lisäksi tutkimuksessa haluttiin tietää, millaisen mahdollisuuden päiväkodin henkilökunta saa tutustua perheeseen ja päivähoidon aloittavaan lapseen.

Perheille tehdyn tutkimuksen tulokset osoittivat, että kaikki haastateltavat kokivat tapaamisen tutussa ympäristössä edesauttavan paremman kontaktin saamisessa. Haastatelluista neljästä perheestä kolmen perheen lapsi oli juuri aloittanut päivähoiton ja yhden perheen osalta haastattelu tehtiin siinä vaiheessa, jolloin lapsi ei vielä ollut aloittanut, mutta aloitus tulisi tapahtumaan vajaan viikon kuluttua. Kaikkien haastateltavien mielestä edes yhden, entuudestaan ”tutun” aikuisen läsnäolo helpottaa lasta siirtymävaiheessa. Lisäksi niiltä kolmelta perheeltä, joiden lapset olivat jo aloittaneet hoidon, saatiin aloitusvaiheen kokemuksia. Haastateltavat kertoivat lapsensa oletetusti reagoineen päivähoitoon siirtymävaiheessa, johon liittyi ero äidistä ja tutusta ympäristöstä. Tuttu aikuinen koettiin hyväksi lapsen ikävän helpottamisen kannalta, ja lisäksi vanhemmat uskoivat lapsensa pärjäävän paremmin ensimmäisistä päivistä, kun lapselle annetaan mahdollisuus tukeutua tähän tuttuun aikuiseen.

Yhden haastateltavan vastauksissa painottui henkilökunnan tarjoaman turvallisen sylin merkitys ja tärkeys lapselle, etenkin aamuisin, kun lapsi jätetään hoitoon, sekä päivällä ikävän helpottamiseksi. Tutkimustulokset osoittivat kaikkien haasteltujen perheiden osalta, että kotiin tehtävät tutustumiskäynnit helpottavat päiväkodin ammattihenkilön tutustumista päivähoiton aloittavan lapsen lisäksi koko perheeseen.

Henkilökunnalle tehdyn tutkimuksen tuloksista selvisi, että myös henkilökunta koki tutustumisen helpommaksi perheen kotona. Henkilökunta piti merkittävänä etuna sitä, että tutustuminen tapahtui ”lapselle tutulla areenalla”, mikä helpottaa suhteen luomista lapseen ja näin madaltaa merkittävästi lapsen aloituskynnystä päiväkodissa. Toinen haastatelluista päiväkodin ammattilaisista kommentoi asian seuraavasti: ” On kivempi ottaa lapsi vastaan, kun on saatu parempi kontakti lapseen luotua.”

Henkilökunnalta saatujen vastausten perusteella lapsen kiintymyssuhdeverkoston laajentaminen päiväkodin henkilökuntaan pikkuhiljaa toteutui hyvin tutustumiskäynnin jälkeen. Tämä näkyi kaikkein selkeimmin siinä, että päivähoiton aloitusvaiheessa lapsi selkeästi tukeutui kotikäynnin tehneeseen aikuiseen. Lisäksi henkilökunnan osalta tuli esille havainto, että päivähoiton aloittavaan lapseen tulee suhtauduttua niin, että hänen pärjäämistään tulee tarkkailtua huomattavasti enemmän, joka edesauttaa nopeampaan reagointiin lapsen ikävään.

8.4 Alle kolmevuotiaan kehitys

Alle kolmevuotiaan kehitykseen liittyvissä kysymyksissä perheiltä kysyttiin lapsen reagointia päiväkodin henkilökunnan ensitapaamiseen, jota täydennettiin lisäkysymyksillä. Tarkoituksena oli saada tietoa, kuinka uusi toimintamalli edesauttaa lapsen perusluottamuksen rakentumisessa ja kuinka lapsi on yhteydessä ympäristöönsä. Lisäksi haluttiin selvittää, kuinka lapsen yksilöllisiä eroja voidaan huomioida ja näin saada apuja lapsen selviytymiskeinojen löytymiseen.

Perheille tehdyn tutkimuksen tuloksissa näkyi hyvin lasten temperamenttierot. Haastateltujen lapset reagoivat hyvin eri tavoilla. Yksi ujosteli kovasti, yksi oli reipas, eikä ujostellut, mutta halusi silti touhuta vain omiaan, yksi meni heti päiväkodin tädin viereen ja sai hyvän kontaktin, sekä yksi oli muuten mukana, ei vierastanut yhtään. Lapsen perusluottamuksen saavuttamisen suhteen kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että kotiin tehdyllä tutustumiskäynnillä saadaan lapsen luottamusta lisättyä, riippumatta siitä, kuinka lapsi tapaamiseen reagoi. Kaikkien haastateltujen vastauksista tuli lisäksi esille, että vanhemmat toivoivat hyvin yksilöllistä lapsensa huomiointia, jossa lapsen kehityserot otetaan huomioon. Eritoten lapsen kiintymyksen, fyysisten sekä sosiaalisten tarpeiden huomiointi nousi vahvasti esille.

Henkilökunnan osalta tutkimuksessa kysyttiin, millä tavalla tutustumiskäynnit auttoivat huomioimaan lasten yksilölliset kehityserot päivittäisissä rutiineissa. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että perheen luokse tapahtuvien tutustumiskäyntien ansiosta henkilökunta sai todella paljon lasta koskevaa yksilöllistä tietoa, jota voitiin käyttää hyödyksi. Alle kolmevuotiaan lapsen ajattelukyky, käyttäytymisen säätely ja havainnointikyky ovat kehittymässä, eikä hän vielä pysty tuomaan tarpeitaan selvästi esille, siksi henkilökunta koki tärkeänä, että he voivat käyttää vanhempien asiantuntemusta lapsestaan hyväkseen. Tätä ensiarvoisen tärkeää tietoa lapsesta voitiin hyödyntää lapsen

päivähoidon alkuvaiheessa. Tämän vanhemmilta saadun tiedon lisäksi henkilökunta pystyi kotikäynnillä havainnoimaan lapsen käyttäytymistä lapselle tutussa ympäristössä. Havainnot lapsesta oli myös mahdollista hyödyntää ensimmäisten hoitopäivien aikana.

8.5 Omahoitajuus

Omahoitajuuden osalta tutkimuksessa haluttiin selvittää, millainen vaikutus tutulla aikuisella on lapsen päivähoidon aloitusvaiheessa. Päivähoitopaikassa ei välttämättä tarvitse olla käytössä ns. omahoitajasysteemiä, silti on lapsen kannalta hyvä, jos päivähoidon aloittavalla lapsella on entuudestaan tuttu hoitaja ottamassa lasta vastaan.

Kaikki haastateltavat perheet olivat yhtä mieltä siitä, että toimintamalli edesauttaa lapsen päivähoidon sopeutumista, oli lapsi minkä ikäinen hyvänsä, sekä kotikäynnillä luotu ensikontakti tulevan hoitajan kanssa auttaa lasta päivähoidon aloitusvaiheessa, jolloin lapselle kaikki on uutta.

Henkilökunnalle tehdyn tutkimuksen tulokset osoittivat, että myös henkilökunnan kannalta toimintamalli koettiin erittäin hyvänä. Hoidon aloittava lapsi sai enemmän huomiota osakseen tutulta hoitajalta, minkä koettiin madaltavan lapsen aloituskynnystä huomattavasti. Henkilökunta teki havainnon, että päivähoidossa aloittava lapsi tukeutui selvästi enemmän siihen hoitajaansa, johon hän oli kotikäynnillä tutustunut ja saanut ensikontaktin. Näin saatiin lapsen perusturvallisuutta lisättyä ja lapsi sopeutui päivähoidon nopeammin.

8.6 Tulevaisuus

Tutustumiskäynnit ovat uusi työkäytäntö Otsonkallion päiväkodissa, joten haluttiin saada selville mitä mieltä vastaajat ovat työkäytännöstä tulevaisuuden kannalta. Tästä syystä kaikilta haastateltavilta, niin perheiltä, kuin henkilökunnaltakin kysyttiin lisäkysymyksenä tutkimuksen lopuksi tästä asiasta kommentteja, muiden kommenttien lisäksi.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että perheet, sekä kotikäyntejä tehneet päiväkodin ammattihenkilöt olivat tulevaisuuden osalta yhtä mieltä siitä, että tutustumiskäynnit ovat hyvä systeemi, tervetullut käytäntö, jota kannattaa ehdottomasti jatkaa. Tämä

toimintamalli helpottaa kasvatuskumppanuuden rakentumisessa, ja ensikontakti tulevan hoitajan kanssa helpottaa perheitä valmistelevaan lasta tulevaan muutokseen. Lisäksi lapsen kynnys päivähoiton aloittamiseen madaltuu merkittävästi.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista hyötyä uudella toimintamallilla on ja kuinka se edesauttaa kasvatuskumppanuuden rakentumisessa, millaisia etuja toimintamallilla saavutettiin päivähoiton nivelvaiheessa, ja kuinka se auttaa lasta päivähoiton aloitusvaiheessa. Tutkimuksessa keskityttiin alle kolmevuotiaiden ryhmässä aloittaviin lapsiin ja heidän perheisiinsä.

9.1 Hyvän kasvatuskumppanuuden muodostuminen

Tutkimustulosten pohjalta niin vanhemmat, kuin tutustumiskäyntejä tehneet päiväkodin ammattilaiset pitivät uutta työkäytännön muutosta tärkeänä. Kumppanuuden rakentuminen alkaa tutustumisesta, ja kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että uudella käytännöllä edesautetaan hyvää vuorovaikutussuhdetta ja luottamusta.

Perheiltä kysyttiin, oliko ajan järjestäminen tapaamiselle tuottanut vaikeuksia. Haastatelluista perheistä kenellekään se ei tuottanut minkäänlaista ongelmaa. Kolmen haastateltavan mukaan ajan järjestäminen oli helppoa ja yhden mukaan kohtalaisen helppoa. Toisaalta syksyllä päivähoiton aloittavien lasten perheissä ajan järjestämistä helpotti se, että tutustumiskäynnit ajoittuivat siten, että perheet olivat voineet järjestää vuosilomansa lapsen päivähoiton aloittamista edeltävään ajankohtaan. Näin oli tapahtunut ainakin kahden haastateltavan osalta.

Henkilökunnalle esitettiin vastaava kysymys, koska oletettiin, että tämä saattaisi muodostua yhdeksi haasteeksi. Molemmat haastatellut olivat kuitenkin sitä mieltä, että aika tapaamiselle ja niiden järjestelyille ei tuottanut ongelmia, vaan se hoitui kohtuullisen hyvin. Tutkimusten tuloksista voisi päätellä, että ajankäyttö on vain järjestelykysymys.

Tutkimusongelman kannalta perheiltä kysyttiin tapaamisen ennako-odotuksia ja -valmisteluja. Tutkimus osoitti, että kaikki haastateltavat odottivat ainoastaan tutustumista ja yhteisiä keskusteluja, mikä on hyvä alku kumppanuuden muodostumiselle.

Ennakkovalmistelujen suhteen haluttiin, että tapaaminen ei tuottaisi perheille mitään ylimääräistä stressiä. Tähän kaikki perheet vastasivat, että mitään ennakkovalmisteluja ei tarvittu, kunhan oli paikalla sovittuun aikaan. Perheet kokivat tapaamisen olevan jopa helpompaa heidän omassa kotona, koska tällöin oli helppo järjestää niin, että koko perhe oli paikalla, eikä tarvinnut esimerkiksi perheen muiden lasten hoidon järjestykseen mitään erityistoimenpiteitä. Pääsääntöisesti tapaamisiin osallistui koko perhe, joten tutustumiskäynnin tehneen päiväkodin ammattihenkilön kannata tuli hyvä mahdollisuus tutustua samalla kaikkiin perheenjäseniin sekä havainnoida ja lisätä tietämystä, kuinka päivähoiton aloittava lapsi toimii kotiympäristössään. Tätä tietoa on hyvä käyttää hyödyksi suhteen luomisessa lapsen ensimmäisten hoitopäivien aikana, kun lapsi ikävoi.

9.2 Kiintymyssuhteen merkitys päivähoiton aloituksessa

Tutkimusongelman kannalta kiintymyssuhteella on erittäin suuri merkitys. Lapsen eroa vanhemmistaan voidaan helpottaa, sillä että lapsi ehtii rauhassa tutustua hänen kannaltaan merkityksellisiin aikuisiin. Tutkimustulokset osoittivat, että lapsen kannalta paras paikka tutustua uusiin ihmisiin on oma koti ja sen ympäristö. Kaikkien haastateltavien kommentit olivat samansuuntaisia, sillä vastauksista kävi ilmi, että kotikäynti on paras tapa ja koti paras paikka, tällöin lapsi on tutussa ympäristössä, jolloin uusi ympäristö ei luo lisää jännitettä lapselle.

Lapsen vuorovaikutuksellinen kiintymyssuhde näkyy enimmillään aikuisen tai lapsen saapuessa tai lähtiessä. Tutkimuksen mukaan kotikäynnillä on suuri merkitys lapsen hyvinvoinnin ja tasapainoisen kasvun kannalta, jolloin lapsi rakentaa luottavaista suhdetta hoitajaansa.

9.3 Alle kolmevuotiaan kehityksen huomioiminen

Tutkimus toi selvästi esille, kuinka lapsen ikä vaikuttaa temperamenttierojen lisäksi lapsen käyttäytymiseen, ajattelukykyyn ja havainnoimiseen.

Tulosten perusteella kaikki vanhemmat toivoivat, että hyvän huolenpidon lisäksi heidän lapsensa omat yksilölliset tarpeet tulisi ottaa huomioon ja lapsen tulisi saada riittävästi hyväksyntää ja arvostusta, sekä tarpeen mukaan lohdutusta.

Päiväkodin ammattihenkilöille tehdyssä tutkimuksen osassa painotettiin enemmän yksilöllisten tietojen saamisen merkitystä sekä havaintojen tekemisestä lapsesta hänen omassa ympäristössään eli juuri sitä, mitä voidaan käyttää hyödyksi lapsen ensimmäisten hoitopäivien aikana. Haluttiin esimerkiksi tietää lapsen ruokailu- ja nukkumistavoista, ja siitä millaisista viihdykkeistä lapsi pitää, mitkä ovat lapselle mieluisimpia leluja ja niin edelleen sekä haluttiin havainnoida lapsen käyttäytymistä.

9.4 Omahoitajan rooli siirtymävaiheessa

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, millainen rooli kotikäynnin tehneellä päiväkodin henkilöllä on lapsen ensimmäisenä päivähoitopäivänä. Kaikkien vastaajien mukaan suurin hyöty oli siinä, että ensimmäisenä päivänä juuri sama henkilö on ottamassa lasta vastaan ja lapsi tunnistaa tutut kasvot. Tarvittaessa lapselle voidaan palauttaa mieleen ja muistuttaa aiemmasta tapaamisesta.

Perheille tehdyssä tutkimuksessa yhden vastaajan vastauksesta tuli toisaalta ilmi ”systeemin” haavoittuvuus, eli tilanne jossa sama hoitaja ei syystä tai toisesta voi olla lasta vastaanottamassa. Tällaisia tilanteita tulee esimerkiksi hoitajan sairastuessa tai silloin, kun tilannetta ei jostain syystä ole otettu huomioon työvuoroja laadittaessa.

10 POHDINTA

Teoriaosuus oli todella mielenkiintoinen vaihe, jonka kirjoittaminen tuntui lähdemateriaaliin tutustumisen jälkeen yllättävänkin helpolta. Helppouteen varmasti vaikutti oma vahva kiinnostukseni tutkimukseen ja sen aiheeseen. Toisaalta kirjoittaminen vaati paljon aikaa, mihin olin aikataulullisesti kuitenkin hyvin varautunut. Hyvää lähdemateriaalia löytyi runsaasti ja etenkin kirjallisuutta oli hyvin tarjolla.

Tutkimuksen ongelmana oli suunniteltua pienempi otoskoko. Tavoitteena oli saada kaikki kuusi perhettä, joiden lapsi aloitti syksyllä Otsonkallion päiväkodissa, mukaan tutkimukseen. Näistä kuudesta perheestä yksi perhe ei kokenut tutustumiskäyntiä tarpeelliseksi ja yhtä perhettä ei puhelimella tavoitettu. Ne tutkimusjoukon perheet, jotka tavoitettiin, olivat kaikki halukkaita osallistumaan tutkimukseen ja heiltä löydettiin ennalta asetettuihin tutkimusongelmiin ratkaisut.

Tutkimuksella saadut tulokset olivat toisaalta ennakko-odotusten mukaiset, mutta toisaalta tuli yllätyksenä perheiden todella positiivinen suhtautuminen Otsonkallion päiväkodin aloittamaan uuteen työkäytäntöön. Kaikki haastatellut perheet olivat uuteen systeemiin erittäin tyytyväisiä ja kokivat sen hyväksi, tervetulleeksi käytännöksi, jota tulisi ehdottomasti jatkaa. Haastatelluista perheistä kaksi toivoi samanlaisia kotiin tehtäviä tutustumiskäyntejä myös isompien puolelle.

Tutkimuksen hyötynä toimeksiantajalle, Kotkan kaupungille on tutkimuksen tuoma lisäinformaatio kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämiseksi. Tutkimuksen avulla on saatu tietoa uuden työtavan mukanaan tuomista eduista käytettyihin resursseihin nähden. Tutkimuksessa toteutettua toimintamallia ja siitä saatuja tuloksia on mahdollisuus hyödyntää jatkossa myös muissa Kotkan kaupungin päiväkodeissa, sekä Otsonkallion päiväkodissa yli kolmevuotiaiden ryhmissä. Tutkimuksen tuloksen antavat myös runsaasti tietoa perheiden toiveista ja odotuksista päivähoidon osalta. Tätä tietoa voidaan hyödyntää mietittäessä tulevien päivähoidon järjestelyjä, esimerkiksi ryhmäkokoja.

Vanhempien osoittaman toivomuksen mukaisesti tutkimus toi tullessaan hyvän jatkotutkimusmahdollisuuden. Jatkotutkimuksen osalta voitaisiin tutkia samaa tutustumiskäynti / kotikäyntimalli työkäytäntöä ja sen toimivuutta myös yli kolmevuotiaiden lapsiryhmien osalta. Toinen erittäin mielenkiintoinen jatkotutkimus, joka voitaisiin suorittaa, on tutkimus omahoitajuudesta, jossa omahoitajamalli toteutettaisiin siinä laajuudessa, että ryhmä toimisi täysin oman aikataulunsa mukaisesti muista ryhmistä poiketen. Omahoitajuudessa huomioitaisiin vapaasta aikataulusta huolimatta kuitenkin yhteiset ruokailuajat sekä omahoitajan päivittäinen työaika. Ryhmä esimerkiksi voisi ulkoilla oman aikataulunsa mukaan lapsia kuunnellen. Kyseisen mallin mukaisessa toiminnassa huomioitaisiin lasten osallisuus mahdollisimman pitkälle vietynä hoitopäivän aikana.

Tutkimusta tehdessä pyrittiin eettisyys ja luotettavuus ottamaan huomioon koko tutkimuksen ajan. Tutkimukseen osallistuminen oli vastaajilla vapaaehtoista ja vastauksia käsiteltiin niin, ettei ketään ole tunnistettavissa. Kyselylomakkeet säilytettiin koko tutkimuksen ajan huolellisesti. Tutkimuksen valmistumisen jälkeen tutkimusaineisto hävitetään asianmukaisella tavalla, jotta ne eivät joudu kenenkään ulkopuolisen nähtäväksi. Kotkan kaupungin varhaiskasvatusjohtajan hyväksymä tutkimus toteutettiin yh-

teistyössä Otsokallion päiväkodin johtajan kanssa. Ennen tutkimuksen aloittamista tutkimukseen oli pyydetty virallinen tutkimuslupa.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta tutkimukseen sitoutuminen on tärkeää. Tämän tutkimuksen aihe oli tutkijan kannalta erittäin mielenkiintoinen. Mielenkiintoisuutta lisäsi myös se, että tutkimuksen yhteydessä päästiin kokeilemaan kyseiselle päiväkodille uutta työmuotoa, jonka myötä saatiin paljon uutta tietoa arjen viemisestä käytäntöön.

LÄHTEET

- Becker, N. & Becker, P. 2009. Developing quality Care for Young Children. How to turn early Care settings into Magical Places. California: Corwin Press a Sage Company.
- Bricker, D. 2004. VARSU. Varhaisen oppimaan ohjaamisen suunnitelma. Arviointimenetelmä alle 3-vuotiaille. Juva: WS Bookwell.
- Eriksson, E. & Arnkil, E. 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes. Oppaita 60. Saarijärvi: Gummeruksen Kirjapaino Oy.
- Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. 2001. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus, Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.
- Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa. Helsinki: Gaudeamus, Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.
- Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A R. & Rausku-Puttonen, H. (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes Oppaita 63. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi.

Koivunen, P.-L. 2009. Hyvä päivähoito, työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.

Kotka Merikaupunki 2012. Kunnalliset päiväkodit. Saatavissa:
<http://www.kotka.fi/paivakodit> [viitattu 26.6.2012].

Kronqvist, E.-L. & Pulkkinen, M.-L. 2007. Kehityopsykologia. Matkalla muutokseen. 1. painos. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään - näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärven Offset Oy.

Petäjaniemi, T. & Pokki, S. 2010. Selvitys päivähoiton ja varhaiskasvatuksen asemasta valtionhallinnossa. Saatavissa:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39502&name=DLFE-11013.pdf [viitattu 11.6.2012].

Silven, M. 2010. Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

Säkkinen, S. & Kuoppala, T. 2010. Lasten päivähoito 2010. Tilastoraportti 46/2011. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen internetsivut. Saatavissa:
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr46_11.pdf [11.6.2012].

Tamminen, T. 2004. Olipa kerran lapsuus. Juva: WS Bookwell Oy.

Tauru, S. 2012. Kotkan päivähoito saa kiitosta. Kymen Sanomat lehti 12.6.2012, s. 7.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2006. Toinen tarkistettu painos. Stakes. Oppaita 56. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Viittala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Erityisestä moninaisuuteen. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Wink, H. 2012. Idealisti uskoo dialogiin. Tiedon silta. Työelämän tutkimuksen ja kehittämisen julkaisu – Työsuojelurahasto 2012, s. 32 - 33.

Wolfson, R C. 2003. Pienten puhetta. Kielen kehitys eleistä sanoiksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu, Kotka

Sosiaalialan koulutusohjelma, Anne Suur-Uski

Teen opinnäytetyötä liittyen sosionomin opintoihini Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyön tilaajana on Kotkan kaupunki.

Tutkimuksen aiheena on:

Kasvatuskumppanuus, tutustumiskäynti / kotikäynti lapsen kotiin ennen päivähoiton aloittamista. Otsonkallion päiväkotit, Kotka

Tarkoitukseni on tutkia, millainen vaikutus kyseisestä käytännöstä on kasvatuskumppanuuteen ja kuinka toimintamalli auttaa ns. nivelvaiheessa eli päivähoitoon siirtymisessä. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia hyötyjä toimintamallista saadaan ja millaisena se koetaan. Tutkittavien henkilöiden nimet tai muut tiedot eivät tule julki tutkimuksessa tai siihen liittyvässä palautteen keruussa. Opinnäytetyön valmistuttua hävitän asiaan kuuluvasti paperit joissa lapsenne tai teidän nimenne esiintyvät. Vastaan mielelläni heränneisiin kysymyksiin ja kerron lisää opinnäytetyöhön liittyvästä tutkimuksesta. Olen todella kiitollinen, mikäli osallistutte tutkimukseen ja täten autatte tiedon keruussa.

Perheemme suostuu tutkimukseen: Kyllä [] Ei []

KYSYMYKSET

Taustatiedot

1. Vastaaaja: äiti ___ / isä___ / muu huoltaja___
2. Päivähoidossa aloittavan lapsen ikä
3. Perheessä asuvien lasten lukumäärä
4. Onko perheen muita lapsia tällä hetkellä hoidossa Otsonkallion päiväkodissa (/ tai ollut aiemmin hoidossa Otsonkallion päiväkodissa)

Kasvatuskumppanuus

5. Miltä teistä tuntui, kun teihin otettiin yhteyttä kotikäynnin sopimiseksi?
6. Oliko kotikäynti toimintamalli teille entuudestaan tuttu?
7. Ketkä perheestänne osallistui tapaamiseen?
8. Vaatiko tapaaminen teiltä joitain ennakkovalmisteluita?
9. Oliko ajan järjestäminen tapaamiselle mielestänne?
 - a) Helppo
 - b) Kohtalaisen helppo
 - c) Työläs
10. Koetteko, että tutustumiskäynnillä / kotikäynnillä on merkitystä tulevaisuudessa päiväkodin henkilökunnan kanssa tehtävän yhteistyön kannalta?

Merkitys tulevan yhteistyön kannalta

- a) Ei ollenkaan
- b) Vähän
- c) Paljon
- d) Hyvin paljon

Alle kolmevuotiaan kehitys ja kiintymyssuhde

11. Kuinka päivähoiton aloittava lapsenne reagoi päiväkodin henkilökunnan ensitapaamiseen kotonanne?
12. Kuinka ajattelette tapaamisen hyödyttävän lapsenne sopeutumista päivähoitoon?
13. Mitä odotatte / odotitte lapsenne ensimmäiseltä päiväkotipäivältä? (Päivän sujuvuus)
14. Uskotteko tapaamisella lapsen kannalta olevan merkitystä päiväkotiin siirtymävaiheessa?
 - a) Ei ollenkaan
 - b) Vähän
 - c) Paljon
 - d) Hyvin paljon
15. Oliko teillä tapaamisen suhteen ennakko-odotuksia? Jos oli, niin millaisia?

Tulevaisuus

16. Minkälaista tukea toivoisit saavasi päiväkodin henkilökunnalta lapsen päivähoiton alkuvaiheessa?
17. Muuta kommentoitavaa?

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu, Kotka

Sosiaalialan koulutusohjelma, Anne Suur-Uski

Teen opinnäytetyötä liittyen sosionomin opintoihini Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyön tilaajana on Kotkan kaupunki.

Tutkimuksen aiheena on:

Kasvatuskumppanuus, tutustumiskäynti / kotikäynti lapsen kotiin ennen päivähoiton aloittamista. Otsonkallion päiväkoti, Kotka

Tarkoitukseni on tutkia, millainen vaikutus kyseisestä käytännöstä on kasvatuskumppanuuteen ja kuinka toimintamalli auttaa ns. nivelvaiheessa eli päivähoitoon siirtymisessä. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia hyötyjä toimintamallista saadaan ja millaisena se koetaan. Tutkittavien henkilöiden nimet tai muut tiedot eivät tule julki tutkimuksessa tai siihen liittyvässä palautteen keruussa. Opinnäytetyön valmistuttua hävitän asiaan kuuluvasti paperit asianmukaisesti. Vastaan mielelläni heräneisiin kysymyksiin ja kerron lisää opinnäytetyöhön liittyvästä tutkimuksesta. Olen todella kiitollinen, mikäli osallistutte tutkimukseen ja täten autatte tiedon keruussa.

Anne Suur-Uski

Sähköposti: anne.suur-uski@student.kyamk.fi

KYSYMYKSET

Kasvatuskumppanuus

1. Millainen vaikutus tutustumiskäynneillä / kotikäynneillä on mielestäsi ollut suhteen rakentamisessa ja suhteen luomisessa perheen vanhempiin, sekä lapsiin?
2. Mikä oli mielestäsi merkittävin ero entiseen työkäytäntöön verrattuna, eli siinä tapahtuuko tutustuminen perheen kotona, vai päiväkodissa?
3. Oliko ajan järjestäminen tapaamiselle haasteellista työajan puitteissa?

Alle kolmevuotiaan kehitys

4. Millä tavalla tutustumiskäynnit / kotikäynnit auttoivat huomioimaan lasten yksilölliset kehityserot päivittäisissä rutiineissa.
5. Kuinka ajattelette tapaamisen hyödyttävän päivähoiton aloittavan lapsen sopeutumista päivähoitoon?
6. Millaisia havaintoja teit lapsen käyttäytymisestä kotikäynnin aikana?

Kiintymyssuhde

7. Koetko, että tutustumiskäynneillä / kotikäynneillä on merkitystä lapsen kiintymyssuhdeverkoston luomisessa?

Omahoitajuus

8. Millaisia kokemuksia oli olla tuttu hoitaja lapselle, joka ottaa vastuun lapsen päivähoiton aloituksesta
9. Kerro kokemuksia vastaanottamasi lapsen päivähoiton aloitusvaiheista? (Kuinka meni?)

Tulevaisuus

10. Mitä mieltä olet tästä uudesta käytännöstä tulevaisuuden kannalta
11. Muuta kommentoitavaa?